

วัชรปรัชญาปารมิตาสูต

金剛般若波羅密經

ฉบับถอดรหัสธรรมจากพระสูตร

ISBN.....

“**พระสูตร** เพื่อการมุ่งสู่พระโพธิสัตว์และการพ้นทุกข์ ศึกษา

พระสูตรแนวใหม่เพื่อลดความยากแห่งการศึกษา ด้วยการปุจฉาวิสัชนาเพื่อ
เปิดม่านบังตาเพื่อขจัดอุปสรรคต่อการเข้าถึง โดยจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความ
ง่ายต่อการเรียนรู้และเผยแผ่พระธรรม เรียบเรียงกลั่นกรองถอดรหัสสกัด

ผลึกธรรมและดีความใหม่”

โดย อริยะ สุพรรณเภซซ์(วทบ.พบ.ม ศศ.ม)

ผู้อำนวยการโรงเรียนถนนอมพิศวิทยา

พิมพ์ครั้งที่

มีนาคม 2561 โรงพิมพ์.....

จัดพิมพ์เพื่อเป็นธรรมทาน

สารบัญ

หน้า

บทนำและข้อเสนอแนะก่อนศึกษาพระสูตร	3
บทที่ 1 ชื่อพระสูตรและความสำคัญแห่งพระสูตร	10
บทที่ 2 กุศลมุลที่เป็นบุญหนุนนำ	13
สำหรับผู้ที่ได้มีโอกาสศึกษาพระสูตร	
บทที่ 3 อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่พระสูตร	15
บทที่ 4 แนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์	27
บทที่ 5 สภาวะแห่งมายาและโลกแห่งแบบ	38
บทที่ 6 สรรพสัตว์ จักรวาล โลกธาตุ ปริมาณ	44
บทที่ 7 ลักษณะแห่งตถาคตและพระอริยบุคคล	52
บทที่ 8 คำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตร	59

บทนำ

และข้อเสนอแนะก่อนศึกษาพระสูตร

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตฺร พระสูตรฉบับนี้นับแต่บรรพกาลมา มีการแปลและอธิบายกันมาแล้วไม่ต่ำกว่าพันเล่ม ข้าพเจ้าได้เคยอ่านพระสูตรมาครั้งแรกเมื่อสามสิบปีก่อน อ่านแล้วสองสามหน้าไม่เข้าใจและอ่านยากลำบากมากก็วางทิ้งไว้จนฝุ่นจับไม่ได้อ่านอีกเลย จนกลับมาอ่านอีกครั้งอย่างตั้งใจหลังจากไปกราบมนัสการเจ้าแม่กวนอิม ที่เกาะ ภูเก็ต ชาน มณฑลเจ้อเจียง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ใช้เวลาอ่านอย่างยากลำบากจนจบเล่มใช้เวลานานกว่า 7 เดือนนับว่าเป็นการอ่านพระสูตรนี้จบเป็นครั้งแรก สำหรับการอ่านจนจบรอบที่สองเกิดขึ้นเมื่อต้องเดินทางไปจังหวัดสงขลาใช้เวลาอ่านจนจบเล่ม 7 วัน แม้อ่านไปสองจบแล้วก็ยังเป็นอ่านจบอย่างมึนงงยังไม่ได้เข้าใจอะไรเลยสักได้แต่อ่านเท่านั้น

จากประสบการณ์ที่ชอบศึกษาดาราศาสตร์ด้านศาสนา ยุทธศาสตร์ ฮวงจุ้ย และลัทธิความเชื่อต่าง ๆ และวิชาด้านสมถสมาธิ 100 สำนัก พบว่าพระสูตรนี้เหมือนตำราที่ถูกใส่รหัส(ENCODING)ไว้ เขียนสลับไปสลับมาจนสร้างความปวดหัวให้กับผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ขาดศรัทธาอย่างแท้จริงต้องรืาวางตั้งแต่อ่านหน้าแรก

จึงได้นำพระสูตรนี้ฉบับแปลจากภาษาจีนของท่านเสถียรโพธิ์นันทะมา

ทดลองถอดรหัส(DECODING) ใช้เวลาหลายปี โดยก่อนทำการถอดรหัสได้ทำการศึกษาพระสูตรสำคัญทางเถรวาทที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นก่อนการศึกษาได้แก่ อาทิตยปริยายสูตร อนันต์ลักษณะสูตร ธรรมจักรกัปปวัตตสูตร ปฏิจสมุปปาท สติปัฏฐาน 4 อิทัปปัจจยตา เป็นต้น รวมทั้งพระสูตรสำคัญฝ่ายมหายาน ได้แก่ ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตร สัจธรรมปุณทริกสูตร วิมลเกียรตินิเทศสูตร ศรีมาลาเทวีสีหนาทสูตร เป็นต้น ความรู้ดังกล่าวได้ถอดรหัสตีความออกมาแล้วเข้าใจได้ไม่ถึงหนึ่งในสาม

ต่อมาภายหลังมาได้อ่านพระสูตรฉบับที่แปลจากภาษาอังกฤษ ฉบับของ Edward Conze โดยนิรนาม พบว่ามีเนื้อหาหลายตอนที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับฉบับแปลจากภาษาจีนของท่านเสถียรโพธิ์นันทะ ทำให้การตีความรุดหน้ามากขึ้น แต่ก็ยังมีอีกหลายตอนที่ยังไม่เข้าใจ มาในภายหลังได้ทดลองศึกษาและตีความในพระสูตรปรัชญาปารมิตราหฤทัยสูตร มหาสุญญตาสูตร จุฬสุญญตาสูตร ทฤษฎีโลกแห่งแบบๆ จนทำให้เกิดความสว่างในการศึกษาพระสูตรได้ความรู้ถึงสิ่งที่แฝงเร้นที่เป็นหลักของพระสูตร ที่พระสูตรหนึ่งไปเป็นกุญแจไขความลับของอีกพระสูตรหนึ่ง อีกทั้งในรูปเคารพที่สำคัญทางศาสนา ก็สามารถเป็นกุญแจที่มาไขปริศนาในพระสูตรได้อย่างไม่น่าเชื่อ

จนสุดท้ายแล้วก่อนปิดการเขียนต้นฉบับ ได้ค้นพบคำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตร สมกับคำกล่าวที่ว่าทุกครั้งเมื่ออ่านพระสูตรวัชรปรัชญาปารมิตาจะพบกับความรู้ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทราบจากพระสูตรอยู่เสมอ เปรียบเทียบได้กับเรียนคัมภีร์วิทยายุทธจนจบไม่มีสิ่งใดควรที่จะไม่รู้แล้ว จึงเผาคัมภีร์ทิ้งกลับพบว่าในปกคัมภีร์มีวิชาวิทยายุทธชั้นสุดยอดแอบซ่อนอยู่ รู้สึกลึบปิ๊ดใจมากและได้นำคำสอนที่ซ่อนเร้นและสำคัญที่สุดนี้มาบันทึกไว้ในบทสุดท้ายของการเขียน ท้ายที่สุดหนังสือเล่มนี้ก็สำเร็จเป็นรูปเล่มได้อย่างสมบูรณ์ อย่างคาดไม่ถึง

แรงบันดาลใจที่ข้าพเจ้าได้ทำหนังสือพระสูตรฉบับนี้ ได้จากการที่ได้อ่านหนังสือเว่ยหล่างสูตรที่เล่าถึงเว่ยหล่าง ซึ่งเป็นพระสงฆ์ปริณายกองค์ที่ 6 ในนิกายเซ็น ในขณะที่เป็นฆราวาสที่ได้รับฟังการท่องสาธยายพระสูตรนี้จากพระรูปหนึ่งโดยบังเอิญแล้วเกิดการบรรลุธรรม จึงมีความสนใจในพระสูตรนี้ นอกจากนี้เมื่อศึกษาพระสูตรพบว่า มีอานิสงส์มหาศาลมาก จากเนื้อหาในพระสูตร

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงอานิสงส์สำหรับผู้ที่สามารถรับฟังพระสูตรแล้วเกิดศรัทธาอันบริสุทธิ์ไม่บังเกิดความหวาดกลัวระย่นย่อ ผู้ที่ปฏิบัติตามพระสูตร ผู้คัดลอกพระสูตรออกเผยแพร่ ผู้ประกาศพระสูตร ผู้เจริญสาธยายสั่งสอนพระสูตรให้กับบุคคลอื่นได้ ไว้ดังนี้

- 1) บุคคลนั้นนับว่าเป็นบุคคลนั้นได้บรรลุสำเร็จซึ่งคุณานิสงส์อัน อย่าง
เยี่ยมยอดชนิดหาได้โดยยาก
- 2) บุคคลดังกล่าวนั้น เป็น ผู้ได้รับความสำเร็จแล้วในธรรมอันเป็นยอด
สูงสุดซึ่งหาได้โดยยาก
- 3) บุคคลดังกล่าวนั้น พระพุทธองค์ ย่อมทราบชัดอยู่ซึ่งผู้นั้น
ย่อมเห็นอยู่ซึ่งผู้นั้น จักสำเร็จบรรลุคุณานิสงส์อันจักประมาณมิได้
และไม่มีขอบเขต
- 4) บุคคลดังกล่าวนั้นจักบรรลุคุณานิสงส์ซึ่งประมาณมิได้ กล่าวมิได้
ปราศจากขอบเขต และเป็นอจินไตย บุคคลผู้เช่นนี้ชื่อว่าเป็นผู้
แบกคอนพระอนุตรตรัสมาสัมโพธิของพระตถาคต
- 5) บุคคลดังกล่าวผู้ที่สดับพระสูตรนี้บังเกิดศรัทธาจิตขึ้น นับว่าเป็น
สรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากอย่างยิ่งไม่เหมือนสรรพสัตว์
ทั่วไป
- 6) บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่าผู้ทำทานด้วยสัปรัตนะอันมีค่า
ซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ท่วมหาดรีสหัส
โลกธาตุมาบริจาคทาน

- 7) บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่า ผู้ที่ทำทานด้วยการสละร่างกาย กอบทั้งชีวิตอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกบริจาทาน
- 8) บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่า ผู้ที่ทำงานด้วยในยามเช้าจักบริจาคสรีระกายอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี ในยามกลางวันยังจักบริจาคสรีระกายอันมีปริมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี แม้ในยามเย็นก็ยังจักบริจาคสรีระกายอันมีปริมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี เขาจักสละสรีระตลอดกาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิก็ล้นอันไม่มีประมาณ ออกบริจาคเป็นทานอยู่ตลอด
- 9) บุญกุศลของผู้นั้นเพียง 1 ส่วน มากกว่าบุญกุศล 100 ส่วนของ พระพุทธเจ้าที่เคยได้เฝ้าพระที่ปึงกรพุทธเจ้า และได้เฝ้าพระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย นับจำนวนแปดร้อยสี่พันหมื่นองสโขนิยุตะองค์
- 10) บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอาทองแห่งสัตตรัตนะเท่า ขุนเขาพระสุเมรุทั้งหลายใน มหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาทาน
- 11) บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอาสัตตรัตนะมีปริมาณเต็มทั่ว อสงไขยโลกธาตุอันไม่มีประมาณมาบริจาทาน

12) ผลของอาณิสสของผูปฏิบัติ เผยแพร่และเจริญสาธยายพระสูตร
กรณีที่ถูกดูหมิ่นย่ำยีจากบุคคลอื่น บุคคลนั้น อานุศลกรรมแต่ปางหลัง
ชาติก่อนสมควรแก่การจบลงสู่อบายทุกติภูมิ แต่เมื่อเขาได้รับการดูหมิ่น
ย่ำยีจากคนอื่นในภพปัจจุบัน อกุศลกรรมแต่ปางก่อนจึงดับสูญ บุคคล
นั้นจักบรรลुพระอนุตรสัมมาสัมโพธิ

ด้วยผลานิสงส์อันมากมายเช่นนี้ จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญส่วนหนึ่งให้
ข้าพเจ้าทำพระสูตรฉบับนี้ขึ้น

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังมีปมในใจเกี่ยวกับการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่
1 โดยคณะสงฆ์ในส่วนสาวกยาน ได้รวบรวมพระสูตรคำสอนในส่วนที่
เกี่ยวกับสาวกยานที่เป็นคำสอนในช่วงต้นของพระพุทธเจ้า (สอนเพื่อการ
บรรลุอรหัตตสันนิพพานเฉพาะตน สาวกยาน) มาเป็นพระไตรปิฎก โดยไม่ได้
นำพระสูตรคำสอนในส่วนที่เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ยาน ที่เป็นพระสูตรที่
พระพุทธเจ้าได้สอนในช่วงกลางและปลายของพระพุทธเจ้า เช่น วัชรปรัชญา
ปารมิตาสูตร ปรัชญาปารมิตาสูตร สัจธรรมปุนธุริกสูตร เป็นต้นซึ่งในเนื้อหา
ที่สูงส่งลึกซึ้งกว่าพระสูตรคำสอนในช่วงแรกเพื่อแสดงความลึกซึ้งในธรรม
ปัญญาอันเป็นอัครจริยของพระพุทธเจ้า(สอนเพื่อการสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์
เพื่อการบรรลุสู่การเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต)

หลังจากนั้นต่อมาเกิดการแตกแยกของคณะสงฆ์เป็นสองนิกาย คือ
นิกายหินยานที่ยึดถือในพระไตรปิฎกฉบับเดิมที่รวบรวมโดยกลุ่มสาวกยานที่
จัดทำอย่างเร่งด่วนในช่วงหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า โดยพระ
มหากัสปะที่ได้จัดทำสังคายนาโดยไม่ได้รอการปรึกษาหารือกับพระสงฆ์กลุ่ม

โพธิสัตว์ยานกลุ่มใหญ่ที่เดินทางมาภายหลังเช่นกลุ่มของภิกษุสงฆ์ 500 รูปที่นำโดยพระธารณะเถระ ทำให้เกิดการแตกแยกในคณะสงฆ์เรื่องคำสอน และเกิดนิกายมหายาน ที่จัดตั้งโดยคณะสงฆ์ที่ยึดถือพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาครั้งที่ 1 ที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าในยุคต้นและพระสูตรฉบับโพธิสัตว์ยานที่เป็นคำสอนในยุคกลางยุคปลายของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับโพธิสัตว์ยาน

ข้าพเจ้าเห็นว่าพระสูตรคำสอนของพระพุทธเจ้าในส่วนที่เป็นโพธิสัตว์ยานเป็นคำสอนที่ลึกซึ้งเหมาะสมที่จะเรียนรู้ไม่แพ้พระสูตรคำสอนในนิกายหินยาน ซึ่งได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไต้หวัน เกาหลีใต้และญี่ปุ่น ตลอดจนประเทศในสหรัฐอเมริกา และยุโรป เนื่องจากแนวคิดของนิกายมหายานมีบางส่วนสอดคล้องกับแนวคิดทางคริสต์ศาสนา ทั้งยังมีคำยืนยันจากพระพุทธองค์ถึงอานิสงส์อันประเสริฐยิ่งจากผลแห่งการเรียนรู้พระสูตร ซึ่งนับว่าเป็นการบุญกุศลยิ่งที่เป็นแรงหนึ่งที่จะช่วยหิยบายพระสูตรคำสอนต่างๆ ที่ถูกเพิกเฉยจากผู้ศรัทธาในนิกายหินยานหรือเถรวาทของศาสนาพุทธในเมืองไทยมาให้ได้ศึกษาเพื่อสร้างความสว่างทางปัญญาและนำตนตลอดจนช่วยพาสรรพสัตว์ไปสู่การพ้นทุกข์

ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าตนเองมีหน้าที่อะไรที่จะต้องมาทำงานถอดรหัสพระสูตรฉบับนี้ แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ทำให้เป็นบุญ

หนุนนำสำหรับการได้มีโอกาสนั่งตรีกศึกษารธรรมจากพระสูตรนี้ในปัจจุบันชาติ โดยท่านตรัสว่าคุณสมบัติที่เป็นบุญหนุนนำทำให้บุคคลนั้นได้มีโอกาสนั่งตรีกศึกษารธรรมจากพระสูตรนี้ในปัจจุบันชาติ คือ ในอดีตชาติ ตัวเขาเคยได้ปลุกฝังกุศลมูลในการศึกษาพระสูตรนี้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งพุทธะ มากับพระพุทธเจ้าพระองค์ต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งมีใช้เพียงในพระพุทธเจ้า 1 พระองค์ หรือพระพุทธเจ้า 2 พระองค์ 3 พระองค์ 4 พระองค์ 5 พระองค์เท่านั้นไม่ แต่เป็นการศึกษาพระสูตรนี้กับพระพุทธเจ้าจำนวนนับพันนับหมื่นองค์ หรืออาจมากมายจนมิอาจประมาณได้ ด้วยเหตุความมีกุศลผลบุญที่สูงยั้งนี้จึงทำให้พวกเขาได้มีคุณสมบัติประจำตัวที่พิเศษจากอดีตชาติที่ผลักดันทำให้ได้มีโอกาสมาศึกษารธรรมจากพระสูตรในชาตินี้อีกครั้ง อาจจะเป็นเหตุผลนี้ก็เป็นไปได้ที่ทำให้ชาตินี้ต้องมาทำงานเกี่ยวกับการเผยแผ่พระสูตรนี้

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร เป็นพระสูตรที่มีอายุมากกว่าสองพันปี เป็นตำราที่จัดพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุด และที่ผ่านมามีพระโพธิสัตว์ พระอรหันต์ คณาจารย์ที่ชำนาญในธรรมทั้งพระภิกษุและฆราวาส ได้ทำการแปลและอธิบายความในพระสูตรนี้มากมายหลายพันสำนวน แต่ความยากของพระสูตรที่ผ่านมามีได้สร้างความระย่นย่อให้กับผู้ศึกษาดังที่พระอรหันต์สุภูติได้เรียนถามพระพุทธเจ้าถึงความยากแห่งการศึกษาและการสร้างความเข้าใจในพระสูตร ที่ผ่านมามีไม่มีใครเอาพระสูตรมาถอดรหัสเช่นเดียวกับที่ข้าพเจ้าทำ ทุกคนต่างพยายามอนุรักษ์รักษาโครงสร้างเนื้อหาเดิมของพระสูตรไว้

ข้าพเจ้าได้แรงบันดาลใจจากพระแม่กวนอิมมหาโพธิสัตว์ที่ท่านได้ไขกุญแจแห่งปริศนาธรรมที่ติดค้างในใจของข้าพเจ้าจนหมดทุกดอกและเป็นกำลังใจหนุนใจปริศนาธรรมต่างๆจนงานสำเร็จ ข้าพเจ้าเพียงหวังว่าอยากทำให้พระสูตรสำคัญที่ยากต่อความเข้าใจพระสูตรนี้ง่ายต่อความเข้าใจมากขึ้น เข้าถึงชีวิตจิตใจของคนยุคใหม่มากขึ้นและลดเวลาการอ่าน ตลอดจนเป็นพระสูตรที่สร้างบุญกุศลอย่างสูงแก่ผู้ที่ศึกษาทั้งยังช่วยคนให้พ้นทุกข์อีกด้วย

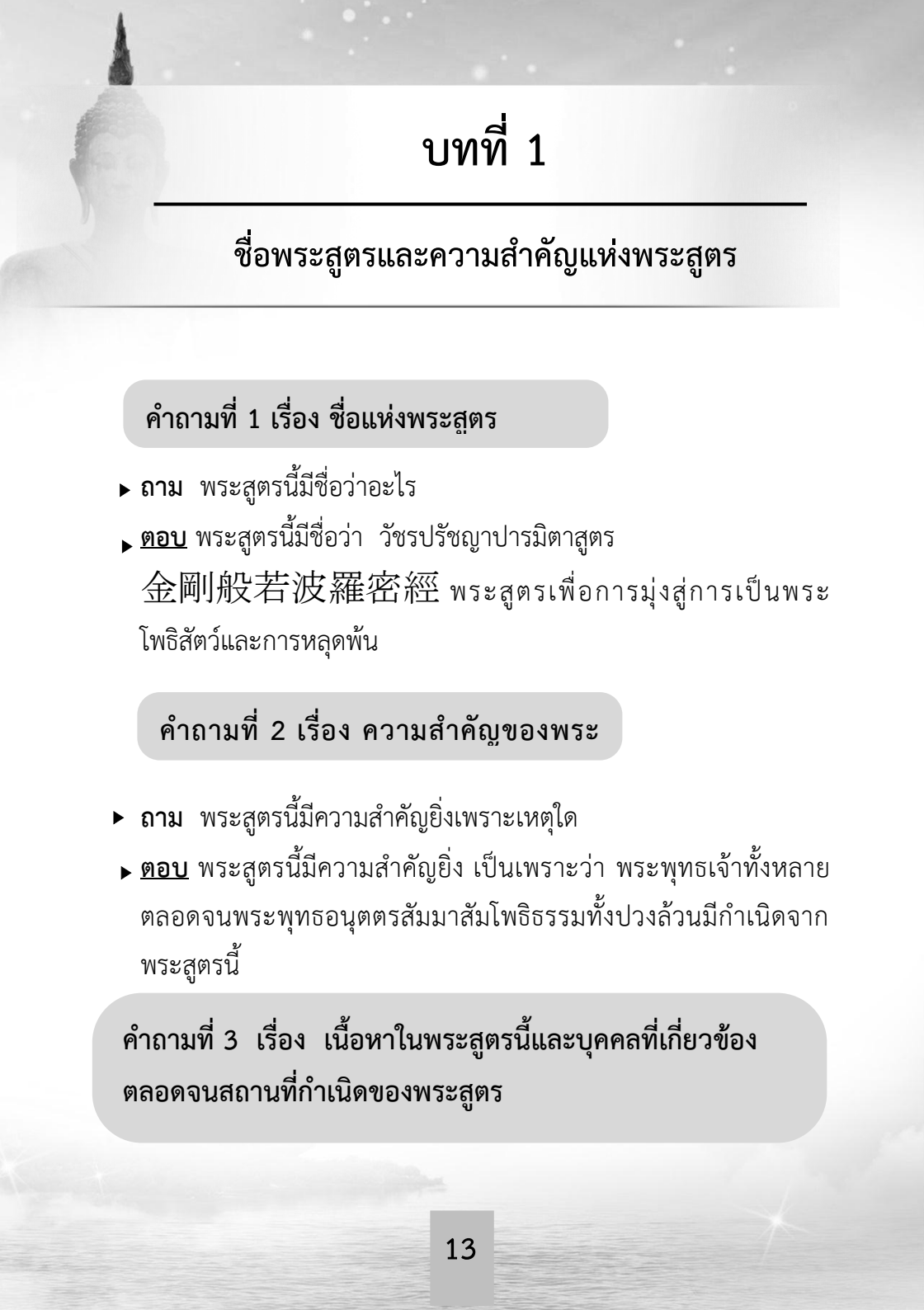
เนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีใช้เป็นพระสูตรแบบฉบับดั้งเดิม เป็นแค่เอกสารส่วนตัวที่ทำเป็นหนังสือซึ่งเกิดจากความสนใจในการศึกษาพระสูตรที่ต้องการให้ตนเองศึกษาได้ง่ายขึ้น จึงนำพระสูตรมาบริหารจัดการตามแบบสมัยใหม่ บางส่วนก็ได้มีการถอดรหัสไขปริศนาตีความใหม่ เมื่อเอกสารทำเสร็จมีผู้รู้หลายคนได้อ่านแล้วชอบใจที่อ่านพระสูตรนี้ได้จบและเข้าใจในเนื้อหาได้ภายใน 1 ชั่วโมงมิได้เข้าถึงอย่างยากลำบากเช่นกับเอกสารแบบเดิมจึงแนะนำให้ข้าพเจ้าทำเป็นหนังสือเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้สนใจ ถ้าท่านผู้อ่านพิจารณาแล้วเห็นความดีในหนังสืออยู่บ้าง ข้าพเจ้าก็มีความสุขแล้ว ความผิดพลาดถ้ามีคงต้องขอภัยด้วยและไม่ควรคาดหวังให้มากมายต่อข้าพเจ้าผู้ต่ำต้อยในธรรม ความรู้ของข้าพเจ้าเปรียบดังแสงหิ่งห้อยมีอาจเทียบได้กับผู้รู้ในธรรมทั้งหลายที่มีปัญญาในธรรมเปรียบดังดวงอาทิตย์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพระสูตรมากขึ้น ดังนั้นถ้าท่านได้อ่านหนังสือฉบับนี้แล้ว ควรย้อนไปอ่านพระสูตรฉบับดั้งเดิมที่เขียนไว้หลาย

สำนวนในหลายภาษาเปรียบเทียบดู เพื่อให้ได้วรรณรสและความศักดิ์สิทธิ์ใน
แบบพระสูตรดั้งเดิมที่เขียนไว้ที่มีคุณค่ายิ่ง ความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น
ข้าพเจ้าขอน้อมรับทุกประการและยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา
ปรับปรุงให้งานเผยแพร่พระสูตรฝ่ายมหายานได้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

อริยะ สุพรรณเภซัช

www.ariyasound.com

บทที่ 1

ชื่อพระสูตรและความสำคัญแห่งพระสูตร

คำถามที่ 1 เรื่อง ชื่อแห่งพระสูตร

- ▶ ถาม พระสูตรนี้มีชื่อว่าอะไร
- ▶ **ตอบ** พระสูตรนี้มีชื่อว่า วัชรปรัชญาปารมิตาสูต
金剛般若波羅密經 พระสูตรเพื่อการมุ่งสู่การเป็นพระ
โพธิสัตว์และการหลุดพ้น

คำถามที่ 2 เรื่อง ความสำคัญของพระ

- ▶ ถาม พระสูตรนี้มีความสำคัญยิ่งเพราะเหตุใด
- ▶ **ตอบ** พระสูตรนี้มีความสำคัญยิ่ง เป็นเพราะว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ตลอดจนพระพุทธอรหันตตรัสมาสัมโพธิธรรมทั้งปวงล้วนมีกำเนิดจาก
พระสูตรนี้

คำถามที่ 3 เรื่อง เนื้อหาในพระสูตรนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ตลอดจนสถานที่กำเนิดของพระสูตร

► **ถาม** จงบอกเนื้อหาในพระสูตรนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดจนสถานที่กำเนิดของพระสูตร

► **ตอบ** สถานที่กำเนิดพระสูตรนี้ คือ ณ เขตวนารามวิหาร ของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี แขวงเมืองสาวัตถี พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ 1,250 รูปและพระโพธิสัตว์จำนวนมาก เนื้อหาในพระสูตรนี้เป็นการเทศนาธรรมระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระอรหันต์สุภูติมหาเถระ ในเรื่องแนวทางการปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ โดยเมื่อพระองค์ได้เทศนาตอบปัญหาต่าง ๆ ครบถ้วนเนื้อหาไปรอบหนึ่งแล้วพระองค์ยังทรงชักชวนทบทวนความเข้าใจในเนื้อหา กับสุภูติมหาเถระอีกรอบหนึ่งด้วย

คำถามที่ 4 เรื่อง ความยั่งยืนแห่งพระสูตร

► **ถาม** จะมีสรรพสัตว์ใดในอนาคตเมื่อพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ในช่วง 500 ปีสุดท้าย ณ เวลาที่พระศาสนาสิ้นอายุขัยลง จะยังมีผู้ที่มีกุศลมูลที่เป็นบุญหนุนนำสำหรับการได้มีโอกาสนั่งตรีกสิกขาธรรมจากพระสูตรนี้ ซึ่งเป็นพระสูตรที่มีความลึกซึ้งยากต่อการทำความเข้าใจในพระสูตรนี้หรือไม่

- **ตอบ** ในช่วง 500 ปีสุดท้าย ณ เวลาที่พระศาสนาสิ้นอายุขัยลง เมื่อตถาคตดับขันธปรินิพพานไปแล้ว จะยังมีบุคคลผู้ถือศีลบำเพ็ญกุศลมามาก บังเกิด ทำให้ยังมีผู้ที่มีความศรัทธาอันแท้จริงในพระธรรมบรรยายนี้ได้

คำถามที่ 5 เรื่อง อจินไตยแห่งพระสูตร

- **ถาม** พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงผลานิสงส์ของธรรมอรรถแห่งพระสูตรนี้เป็นเช่นใด
- **ตอบ** พระพุทธเจ้าตรัสว่าธรรมอรรถแห่งพระสูตรนี้เป็นอจินไตย แม้ผลานิสงส์ก็เป็นอจินไตยดุจกันอย่างยิ่ง

บทที่ 2

กุศลมูลที่เป็นบุญหนุนนำสำหรับผู้ที่ได้มีโอกาสศึกษาพระสูตร

คำถามที่ 1 เรื่อง คุณสมบัติแห่งผู้ที่ได้มีโอกาสศึกษาพระสูตร

- ▶ **ถาม** คุณสมบัติใดของผู้ที่ได้มีโอกาสศึกษา ที่ทำให้เป็นบุญหนุนนำสำหรับการได้มีโอกาสนั่งตรีกศึกษารธรรมจากพระสูตรนี้ในปัจจุบันชาติ
- ▶ **ตอบ** คุณสมบัติที่เป็นบุญหนุนนำทำให้บุคคลนั้นได้มีโอกาสนั่งตรีกศึกษารธรรมจากพระสูตรนี้ในปัจจุบันชาติ คือ ในอดีตชาติ ตัวเขาเคยได้ปลูกฝังกุศลมูลในการศึกษาพระสูตรนี้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งพุทธานุภาพ มากับพระพุทธานุภาพองค์ต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งมีใช้เพียงในพระพุทธานุภาพ 1 พระองค์ หรือพระพุทธานุภาพ 2 พระองค์ 3 พระองค์ 4 พระองค์ 5 พระองค์เท่านั้นไม่แต่เป็นการศึกษาพระสูตรนี้กับพระพุทธานุภาพจำนวนนับพันนับหมื่นองค์ หรืออาจมากมายจนมิอาจประมาณได้ ด้วยเหตุความมีกุศลผลบุญที่สูงยั้งนี้จึงทำให้พวกเขาได้มีคุณสมบัติประจำตัวที่พิเศษจากอดีตชาติที่ผลักดันทำให้ได้มีโอกาสมาศึกษารธรรมจากพระสูตรในชาตินี้อีกครั้ง

คำถามที่ 2 เรื่อง คุณสมบัติแห่งผู้ที่สามารถรับฟัง ปฏิบัติตามพระสูตร และเจริญสารถยาหรือประกาศพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆ

► **ถาม** คุณสมบัติใดของผู้ที่สามารถรับฟัง ปฏิบัติตามพระสูตร และเจริญสารถยาหรือประกาศพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆ

► **ตอบ** คุณสมบัติของผู้ที่สามารถรับฟัง ปฏิบัติตามพระสูตร และเจริญสารถยาหรือประกาศพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆ ได้ จะต้องไม่เป็นผู้ยินดีในธรรมอันคับแคบ เป็นผู้ปราศจากความยึดถือผูกพันอาตมะลักษณะ(ไม่ยึดถือในตน) บุคคลละลักษณะ(ไม่ยึดถือในบุคคล) สัตวะลักษณะ(ไม่ยึดถือในชั้นห้า ประกอบด้วย รูป (สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา) เวทนา(ความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ) สัญญา(ความจำได้ หมายรู้) สังขาร (ความคิดปรุงแต่ง) วิญญาณ (ความรู้แจ้งแห่งอารมณ์ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ) และชีวะลักษณะ (สภาวะแห่งชีวิต หรือวิญญาณแห่งสรรพสัตว์ที่เวียนว่ายในวัฏสงสาร)

คำถามที่ 3 เรื่อง คุณสมบัติแห่งผู้ที่ไม่สามารถสามารถรับฟัง ปฏิบัติ ตามพระสูตร และเจริญสาธยายหรือประกาศพระสูตร นี้แก่บุคคลอื่นๆ

- ▶ **ถาม** คุณสมบัติใดแห่งผู้ที่ไม่สามารถสามารถรับฟัง ปฏิบัติตามพระสูตร และเจริญสาธยายหรือประกาศพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆ ได้
- ▶ **ตอบ** หากบุคคลใดเป็นผู้ยิณดีในธรรมอันคับแคบ มีความยึดถือผูกพันเห็นว่ามีอาตมะลักษณะ(ไม่ยึดถือในตน) เห็นว่ามีบุคคละลักษณะ(ไม่ยึดถือในบุคคล) เห็นว่ามีสัตว์ะลักษณะ(ไม่ยึดถือในชั้นรหำ ประกอบด้วย รูป(สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา) เวทนา(ความรู้สึกรพอใจ ไม่พอใจ เหนย ๆ) สัญญา(ความจำได้หมายรู้) สังขาร (ความคิดปรุงแต่ง) วิญญาณ (ความรู้แจ้งแห่งอารมณ์ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ) และเห็นว่ามีชีวะะลักษณะ (สภาวะแห่งชีวิตหรือวิญญาณแห่งสรรพสัตว์ที่เวียนว่ายในวัฏสงสาร)ไซ้เขาผู้นั้นย่อมไม่สามารถรับฟังและปฏิบัติตามพระสูตรนี้ได้ และไม่สามารถเจริญสาธยายหรือประกาศพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆได้เลย

บทที่ 3

อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่พระสูตร

คำถามที่ 1 เรื่อง อานิสงส์ของการสดับพระธรรมบรรยายในพระสูตร

- ▶ **ถาม** จงกล่าวถึงอานิสงส์ของการสดับพระธรรมบรรยายในพระสูตร
- ▶ **ตอบ** บุคคลใดได้สดับพระธรรมบรรยายนี้บังเกิดจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์แม้เพียงชั่วขณะเดียว พระพุทธเจ้าย่อมรู้อยู่ ย่อมเห็นอยู่ในเขาเหล่านั้น เขาทั้งหลายนี้ได้บรรลुบุญกุศลอันจักประมาณมิได้เลย

คำถามที่ 2 เรื่อง อานิสงส์ของผู้ปฏิบัติประพฤติดำตามและสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้

- ▶ **ถาม** อานิสงส์ของผู้ปฏิบัติประพฤติดำตามและสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้
- ▶ **ตอบ** บุคคลผู้ปฏิบัติประพฤติดำตามพระสูตรนี้ทั้งหมด และสามารถเจริญ

สาธยายได้เล่า พระพุทธองค์กล่าวว่า **บุคคลนั้นแลได้ยังความสำเร็จ
แล้วในธรรมอันเป็นยอดสูงสุดซึ่งหาได้โดยยาก**

คำถามที่ 3 เรื่อง อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมใน พระสูตร

- ▶ **ถาม** อานิสงส์ของผู้ปฏิบัติประพฤติดีตามและสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้
- ▶ **ตอบ** ถ้ามีบุคคลได้อาศัยปฏิบัติตามพระสูตรนี้ แม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท และประกาศสั่งสอนแก่ผู้อื่น บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่าผู้ทำทานด้วยสัปตรัตนะอันมีค่า ข้อนั้นเพราะ พระพุทธเจ้าทั้งหลายตลอดจนพระพุทธอรุณตรัสมาสัมผัสโพธิธรรมทั้งปวงล้วนมีกำเนิดจากพระสูตรนี้

คำถามที่ 4 เรื่อง อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่ธรรม ในพระสูตร

- ▶ **ถาม** อานิสงส์ของผู้ปฏิบัติประพฤติดีตามและสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้

- **ตอบ** ถ้ามีกุลบุตร กุลธิดาใด ๆ นำ สัปตรัตนะซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ท่วมหาตรสหัสโลกธาตุมาบริจาคทาน จักได้บุญกุศลมากมายนัก แต่ถ้ากุลบุตร กุลธิดาใด ๆ หากได้ประพาสปฏิบัติตามพระสูตรนี้ที่สุดแม้จะปฏิบัติคาถาเพียง 4 บาท หรือประกาศแสดงแก่คนอื่น ๆ ข้อนั้นย่อมจะเป็นบุญกุศลวิเศษยิ่งกว่าบุญกุศลที่กล่าวแล้วนั้นอีก

คำถามที่ 5 เรื่อง อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมในพระ

- **ถาม** อานิสงส์ของการปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมในพระสูตรที่มีต่อสถานที่ที่ประกาศแสดงพระสูตร มีมากน้อยเพียงใด
- **ตอบ** สถานที่ใดมีผู้ได้ประกาศแสดงพระสูตรนี้ แม้ที่สุดคาถาเพียง 4 บาท ณ สถานที่ นั้น ทวยเทพมนุษย์และอสูรในโลกทั้งหลายถึงกระทำสักการบูชาดุจพระพุทธสถูปวิหาร ถ้าพระสูตรนี้ประดิษฐานอยู่ ณ สถานที่ใด ณ สถานที่นั้นย่อมชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ และมีพระอัครสาวกสำนักอยู่

คำถามที่ 6 เรื่อง อานิสงส์ของการบริจาคทานด้วยการสละร่างกาย

► **ถาม** อานิสงส์ของการบริจาคทาน กับการปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมในพระสูตร

► **ตอบ** ถ้ามีกุลบุตร กุลธิดาใดๆ ได้สละร่างกายกอบทั้งชีวิตอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในกงคานที่ออกบริจาคทาน เปรียบกับหากมีบุคคลได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้แม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท ประกาศแสดงอรรถแก่บุคคลอื่น ซึ่งบุคคลที่ได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้แม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท ประกาศแสดงอรรถแก่บุคคลอื่น ย่อมมีบุญกุศลมากมายยิ่งกว่า

คำถามที่ 7 เรื่อง ผลของการปฏิบัติตามพระสูตร

► **ถาม** ผลของการปฏิบัติตามพระสูตร

ถ้ามีบุคคลผู้ได้สดับพระสูตรดังกล่าวนี้ มีศรัทธาอันบริสุทธิ์ แล้วบังเกิดลักษณะอันแท้จริง (เกิดปัญญารู้แจ้งในสภาพตามเป็นจริง) ก็พึงสำเหนียกได้ว่าอย่างไร

► **ตอบ** บุคคลนั้นได้บรรลุสำเร็จซึ่งคุณานิสงส์อันเยี่ยมยอดหาได้โดยยาก

สำหรับลักษณะอันแท้จริงนั้น โดยความจริงไม่มีลักษณะ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า นั่นเป็นลักษณะที่แท้จริง

คำถามที่ 8 เรื่อง ความยอดเยี่ยมแห่งผู้ปฏิบัติพระสูตร

► **ถาม** ความยอดเยี่ยมแห่งผู้ปฏิบัติพระสูตร

► **ตอบ** หากมีสรรพสัตว์ใดได้สดับพระสูตรนี้ แล้วแล้งเกิดความศรัทธาซาบซึ่งในธรรมอรรถรับปฏิบัติตาม **บุคคลนั้นนับว่าเป็นบุคคลอย่างเยี่ยมยอดชนิดหาได้โดยยากทีเดียว**

คำถามที่ 9 เรื่อง ความยอดเยี่ยมแห่งผู้ปฏิบัติพระสูตรที่สามารถเอาชนะต่อความยากแห่งการเรียนรู้พระสูตรที่ลึกซึ้ง

► **ถาม** พระพุทธเจ้าตรัสว่าความยอดเยี่ยมแห่งผู้ปฏิบัติพระสูตรที่สามารถเอาชนะต่อความยากแห่งการเรียนรู้พระสูตรที่ลึกซึ้ง เป็นบุคคลเช่นใด

► **ตอบ** ถ้าสิ่งใดคนใดได้สดับพระสูตรนี้แล้วแล้งเกิดความกลัว
คำถามที่ 10 เรื่อง ผลบุญจากการบำเพ็ญทาน

ไว้เถอะว่า **บุคคลนั้นเป็นผู้หาได้โดยยาก**

- **ถาม** ถ้ามีบุคคลใดบำเพ็ญทานบริจาคด้วยสัจจัตถะ(มณีอันมีค่า 7 อย่าง)อันเต็มเปี่ยมท่วมหาตรีสหัสโลกธาตุ(ระบบจักรวาลขนาดใหญ่ มากที่มีดวงอาทิตย์มากกว่าพันล้านดวง ฯลฯ) ตลอดจนบุคคลนั้นจัก ได้เสวยบุญกุศลอันมากมายหรือ
- **ตอบ** มิได้บุญเพราะว่า**บุญกุศลมากมายนั้นต้องเป็นบุญกุศลที่ ปราศจากสภาวะอันใดที่เป็นกุศล** โดยปรมาตมบุญกุศลแล้วก็เป็น อนัตตาหรือศูนย์ตา การที่ไม่ยึดถือบุญกุศลนั้นแหละ จึงนับว่าเป็น บุญกุศลอันมากมายโดยแท้

คำถามที่ 11 เรื่อง อานิสงส์แห่งผู้ปฏิบัติพระสูตร

► **ถาม** หากมีกุลบุตร กุลธิดาใดๆอาจสามารถรับปฏิบัติตามพระสูตร
นี้ หรือเจริญสาธยายก็ดี มีอานิสงฆ์เช่นใด

► **ตอบ** หากมีกุลบุตร กุลธิดาใดๆอาจสามารถรับปฏิบัติตามพระสูตร
นี้ หรือเจริญสาธยายก็ดี

อาศัยอำนาจแห่งพุทธปัญญาของพระพุทธเจ้า

1) พระพุทธเจ้าย่อมทราบชัดอยู่ซึ่งผู้นั้น

2) พระพุทธเจ้าย่อมเห็นอยู่ซึ่งผู้นั้น

3) บุคคลผู้นั้นจักสำเร็จบรรลุคุณานิสงส์อันจักประมาณมิได้
และไม่มีขอบเขต”

คำถามที่ 12 เรื่อง การบริจาคน้ำด้วยสรีระกาย กับ
อานิสงส์แห่งผู้สดับฟังพระสูตรและปฏิบัติพระสูตร

► **คำถาม** กุลบุตร กุลธิดาใดๆ

ในยามเช้าจกบริจาคน้ำด้วยสรีระกายอันมีประมาณจุจเมล็ดทราย
ในกงคานที่ออกเป็นทานก็ดี

ในยามกลางวันยังจกบริจาคน้ำด้วยสรีระกายอันมีปริมาณจุจเมล็ด
ทรายในกงคานที่ออกเป็นทานก็ดี

แม้ในยามเย็นก็ยังจกบริจาคน้ำด้วยสรีระกายอันมีปริมาณจุจเมล็ด
ทรายในกงคานที่ออกเป็นทานก็ดี

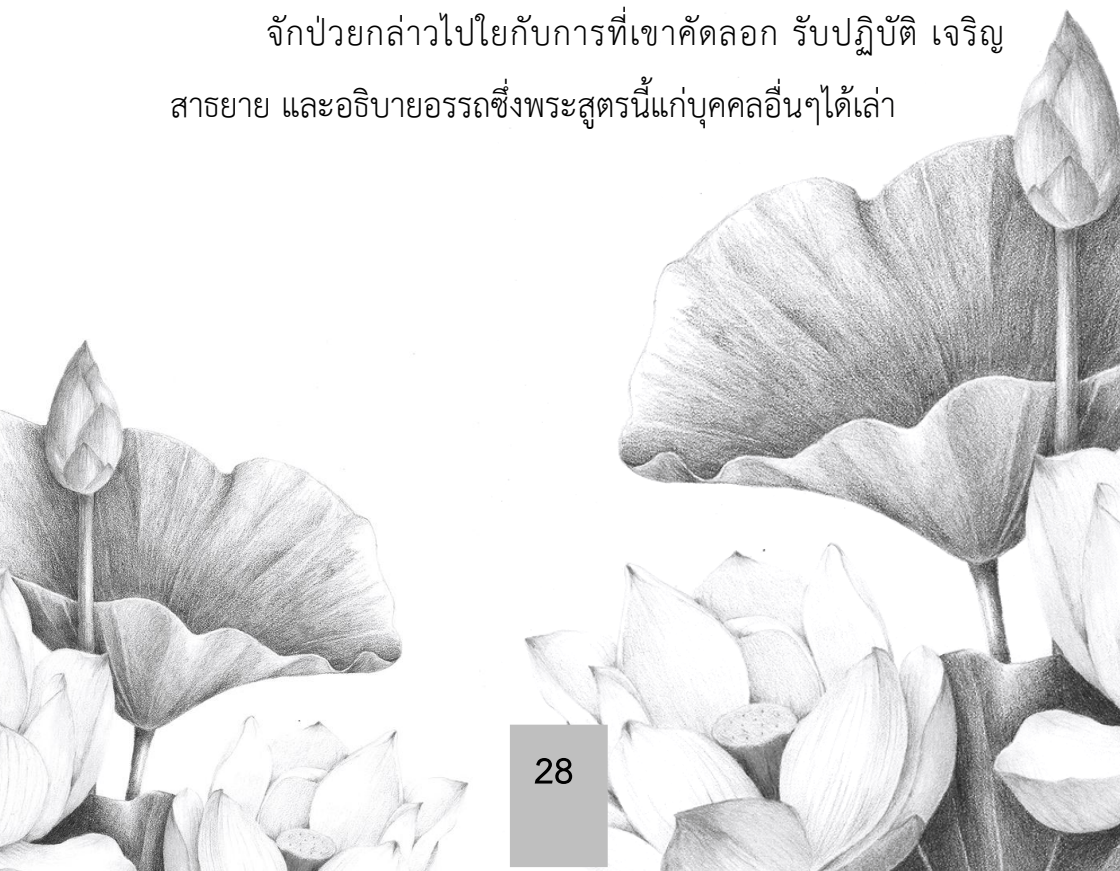
เขาจักสละสรีระตลอดกาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิกลับอัน
ไม่มีประมาณ ออกบริจาคน้ำเป็นทานอยู่ตลอดก็ตาม มีกุศลเช่นใด เมื่อ
เทียบกับผู้สดับฟังพระสูตรและปฏิบัติพระสูตร

► **ตอบ** กุลบุตร กุลธิดาใดๆ ในยามเช้าจกบริจาคน้ำด้วยสรีระกายอันมี
ประมาณจุจเมล็ดทรายในกงคานที่ออกเป็นทานก็ดี ในยามกลางวัน

ยังจักบริจาคสรีระกายอันมีปริมาณจุเม리트ทรายในคงคานที่
ออกเป็นทานก็ดี แม้ในยามเย็นก็ยังจักบริจาคสรีระกายอันมีปริมาณ
จุเม리트ทรายในคงคานที่ออกเป็นทานก็ดี เขาจักสละสรีระตลอด
กาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิกลับอันไม่มีประมาณ ออกบริจาคเป็น
ทานอยู่ตลอดก็ตาม

แต่ถ้ามีบุคคลผู้ได้สดับพระสูตรนี้แล้วบังเกิดจิตศรัทธาไม่
คัดค้าน บุญกุศลของเขาผู้นั้นยังประเสริฐกว่า

จักป่วยกล่าวไปใยกับการที่เขาคัดลอก รับปฏิบัติ เจริญ
สธยาย และอธิบายอรรถซึ่งพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นๆได้เล่า

คำถามที่ 13 เรื่อง คุณานิสงส์ของพระสูตร และอานิสงส์แห่ง ผู้ปฏิบัติพระสูตร

► **ถาม** คุณานิสงส์ของพระสูตร และอานิสงส์แห่งผู้ปฏิบัติพระสูตร มี
 กุศลมากน้อยเพียงใด

► **ตอบ** พระสูตรนี้มีคุณานิสงส์อันจักพึงคิดคาดคะเนมิได้ หรือจัก
 ประมาณก็มีได้ประกอบด้วยคุณานิสงส์อันไม่มีขอบเขต

 พระพุทธเจ้าประกาศพระสูตรนี้ เพื่อบุคคลผู้มุ่งต่อมหายาน
 และประกาศพระสูตรนี้เพื่อบุคคลผู้มุ่งต่ออนุตตรยาน

 ถ้ามีบุคคลผู้สามารถรับปฏิบัติตามก็ดี เจริญสาธยายก็ดี
 ประกาศแสดงแก่บุคคลอื่นๆก็ดี

1) พระพุทธเจ้าย่อมทราบชัดอยู่ซึ่งผู้นั้น

2) พระพุทธเจ้าย่อมเห็นอยู่ซึ่งผู้นั้น

3) บุคคลนั้นๆทั้งหมดจักบรรลุคุณานิสงส์ซึ่งประมาณมิได้
 กล่าวมิได้ ปราศจากขอบเขต และเป็นอนินไตย

4) บุคคลผู้เช่นนี้เชื่อว่าเป็นผู้แบกคอนพระอนุตรสัมมาสัมโพธิ
ของพระพระพุทธเจ้า

5)

คำถามที่ 14 เรื่อง คุณานิสงฆ์แห่งการปฏิบัติบูชา
พระที่ปึงกรพุทธเจ้าและพระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย นับจำนวน
แปดร้อยสี่พันหมื่นองสไชนียุตะ มีบุญกุศลเมื่อเทียบกับการ
สามารถรับปฏิบัติและเจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้

- **ถาม** คุณานิสงฆ์แห่งการปฏิบัติบูชาพระที่ปึงกรพุทธเจ้าและ
พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย นับจำนวนแปดร้อยสี่พันหมื่นองสไชนียุ
ตะ ของพระพุทธเจ้า มีบุญกุศลเพียงใดเมื่อเทียบกับการสามารถรับ
ปฏิบัติและเจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้
- **ตอบ** คุณานิสงฆ์แห่งการปฏิบัติบูชาพระที่ปึงกรพุทธเจ้าและ
พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย นับจำนวนแปดร้อยสี่พันหมื่นองสไชนียุ
ตะ ของพระพุทธเจ้า นั้นเมื่อเทียบกับการสามารถรับปฏิบัติและ
เจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้เจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้

พบว่าคุณานิสงส์ซึ่งเขาพึงได้นั้น เมื่อมาเปรียบเทียบกับคุณานิสงส์ซึ่งเรานำบูชาพระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ในร้อยละไม่ถึงหนึ่งส่วน

คำถามที่ 15 เรื่อง อานิสงส์ของสถานที่ใดๆ ที่มีพระสูตรประดิษฐานอยู่

► **ถาม** อานิสงส์ของสถานที่ใดๆ ที่มีพระสูตรประดิษฐานอยู่มีมากน้อยเพียงใด

► **ตอบ** อานิสงส์ของสถานที่ใดๆ ที่มีพระสูตรประดิษฐานอยู่

1. ย่อมเป็นสถานอันทวยเทพ ตลอดจนมนุษย์และอสูรในโลกทั้งหลายจักพึงกระทำการบูชา

2. ณ.สถานที่ดังกล่าวนี้แลเป็นพระสฤปเจดีย์ ควรแก่การเคารพพนมไหว้กระทำการประทักษิณ และนำบุปผชาตินานาพรรณมาเกื้อยบูชา

คำถามที่ 16 ผลของอานิสงส์ของผู้ปฏิบัติ เผยแพร่และเจริญ สาธยายพระสูตร กรณีที่ถูกดูหมิ่นยำยีจากบุคคลอื่น

- ▶ **ถาม** ผลของอานิสงส์ของผู้ปฏิบัติ เผยแพร่และเจริญสาธยายพระสูตร
กรณีที่ถูกรดูหมิ่นยำยีจากบุคคลอื่น
- ▶ **ตอบ** กุลบุตร กุลธิดาใดๆมาปฏิบัติหรือเจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้
แล้วถูกคนเขาดูหมิ่นยำยี

บุคคลนั้น อ้นอกุศลกรรมแต่ปางหลังชาติก่อนสมควรแก่การจบ
ลงสู่อบายทุกคติภูมิ แต่เมื่อเขาได้รับการดูหมิ่นยำยีจากคนอื่นในภพ
ปัจจุบัน อกุศลกรรมแต่ปางก่อนจึงดับสูญ บุคคลนั้นจักบรรลुพระ
อนัตตรลัมมาสัมโพธิ

ด้วยพระสูตรนี้อาจทำให้กุลบุตร กุลธิดาใดๆในสมัยเปื้องปลาย
แห่งพระสังฆธรรม ได้มาปฏิบัติและเจริญสาธยายพระสูตรนี้ คุณานิสงส์
อันที่เขาจะได้รับ การที่เราจักพึงอธิบายโดยละเอียดสมบูรณ์ซึ่งคุณานิ
สงส์นั้นแล้ว หากมีผู้ใดสดับเข้าก็จะพึงบังเกิดความวุ่นวายแห่งจิต มี
วิจิกิจฉาไม่เชื่อถือเลย

พระพุทธเจ้ากล่าวว่าให้พึงสำเหนียกไว้ว่าธรรมอรรถแห่งพระ
สูตรนี้เป็นอจินไตย แม้ผละนิสสก็ เป็นอจินไตยดุจกันอย่างยิ่ง

คำถามที่ 17 เรื่อง อานิสงส์ของการปฏิบัติพระสูตร

- ▶ **ถาม** ถ้ามีบุคคลผู้นำเอากองแห่งสัตตัตถะเท่าขุนเขาพระสุเมรุ
ทั้งหลายใน มหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาคทาน เทียบผลบุญกับกับผู้
ปฏิบัติพระสูตร
- ▶ **ตอบ** ถ้ามีบุคคลผู้นำเอากองแห่งสัตตัตถะเท่าขุนเขาพระสุเมรุ
ทั้งหลายใน มหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาคทาน

แต่หากมีบุคคลมารับปฏิบัติเล่าเรียนสาธยาย ประกาศชี้แจงแก่
ผู้อื่นซึ่งธรรมในปรัชญาปารมิตาสูตрянนี้ ที่สุดแม้เพียงคาถา 4 บาท
เท่านั้น

คุณานิสงส์ของบุคคลแรกในร้อยส่วนเปรียบด้วยมิได้สักหนึ่งส่วน
แม้นับด้วยร้อยหมื่นอสงไขยส่วนที่สุตจนเหลือประมาณคณานับ ก็เอามา
เปรียบเทียบกับไม่เท่าเทียมถึงได้เลย

คำถามที่ 18 เรื่อง อานิสงส์การปฏิบัติตามพระสูตร

- ▶ **ถาม** หากมีบุคคลนำเอาสัปตรัตนะมีปริมาณเต็มท้าวสงขัยโลกธาตุ อันไม่มีประมาณมาบริจาคทานเทียบกับผู้ปฏิบัติในพระสูตร
- ▶ **ตอบ** หากมีบุคคลนำเอาสัปตรัตนะมีปริมาณเต็มท้าวสงขัยโลกธาตุ อันไม่มีประมาณมาบริจาคทาน เทียบกับผู้ปฏิบัติในพระสูตรแต่ถ้ามี กุลบุตร กุลธิดาใดๆตั้งจิตปรารถนาต่อพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ มา ปฏิบัติตามซึ่งพระสูตรนี้แม้ที่สุดคาถาเพียง 4 บาท เขารับปฏิบัติเถาเล่า เรียนสาธยายก็ดี ถาประกาศแก่ผู้อื่นก็ดี ย่อมมีบุญกุศลพิเศษยิ่งกว่าผู้ บริจาคทานนั้นเสียอีก

คำถามที่ 19 เรื่อง สรุพอานิสงส์จากพระสูตรของผู้ที่ปฏิบัติ ประพฤติตามพระสูตรและสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้

- ▶ **ถาม** จงสรุพอานิสงส์จากพระสูตรของผู้ที่ปฏิบัติประพฤติตามพระสูตรแม้ ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท (แนวทาง 4 ประการ ปฏิบัติแห่งพระโพธิสัตว์)และ สามารถเจริญสาธยายสั่งสอนพระสูตรให้กับบุคคลอื่นได้

► **ตอบ** สรุปลานิสงส์จากพระสูตรของผู้ที่ปฏิบัติประพฤติดตามพระสูตรแม่ที่สุด
เพียงคาถา 4 บาท (แนวทาง 4 ประการของการปฏิบัติจิตแห่งพระโพธิสัตว์)
และสามารถเจริญสาธยายพระสูตรได้

11) บุคคลนั้นนับว่าเป็นบุคคลนั้นได้บรรลุสำเร็จซึ่งคุณานิสงส์อัน อย่าง
เยี่ยมยอดชนิดหาได้โดยยาก

12) บุคคลดังกล่าวนั้น เป็น ผู้ได้รับความสำเร็จแล้วในธรรมอันเป็นยอด
สูงสุดซึ่งหาได้โดยยาก

13) บุคคลดังกล่าวนั้น พระพุทธรองค์ ย่อมทราบชัดอยู่ซึ่งผู้นั้น

ย่อมเห็นอยู่ซึ่งผู้นั้น จักสำเร็จบรรลุคุณานิสงส์อันจักประมาณมิได้
และไม่มีขอบเขต

บุคคลดังกล่าวนั้นจักบรรลุคุณานิสงส์ซึ่งประมาณมิได้ กล่าวมิได้
ปราศจากขอบเขต และเป็นอนินไตย บุคคลผู้เช่นนี้ชื่อว่าเป็นผู้แบกคอน
พระอนุตรสัมมาสัมโพธิของพระตถาคต

14) บุคคลดังกล่าวผู้ที่สดับพระสูตรนี้บังเกิดศรัทธาจิตขึ้น นับว่าเป็น
สรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากอย่างยิ่งไม่เหมือนสรรพสัตว์
ทั่วไป

- 15) บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่าผู้ทำทานด้วยสัปตรัตนะอันมีค่า ซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ท่วมหาตรสหัสโลกธาตุมาบริจาทาน
- 16) บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่า ผู้ที่ทำทานด้วยการสละร่างกาย กอบทั้งชีวิตอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ออกบริจาทาน
- 17) บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่า ผู้ที่ทำงานด้วยในยามเช้าจักบริจาศรีระกายอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ออกเป็นทานกัฏฐิ ในยามกลางวันยังจักบริจาศรีระกายอันมีปริมาณดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ออกเป็นทานกัฏฐิ แม้ในยามเย็นก็ยังจักบริจาศรีระกายอันมีปริมาณดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ออกเป็นทานกัฏฐิ เขาจักสละสรีระตลอดกาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิกลับอันไม่มีประมาณ ออกบริจาทานเป็นทานอยู่ตลอด
- 18) บุญกุศลของผู้นั้นเพียง 1 ส่วน มากกว่าบุญกุศล 100 ส่วนของ พระพุทธรูปเจ้าที่เคยได้เฝ้าพระที่ปึงกรพุทธรูปเจ้า และได้เฝ้าพระสัมพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย นับจำนวนแปดร้อยสี่พันหมื่นองสโขนิยุตะองค์
- 19) บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอากองแห่งสัปตรัตนะเท่า ขุนเขาพระสุเมรุทั้งหลายใน มหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาทาน

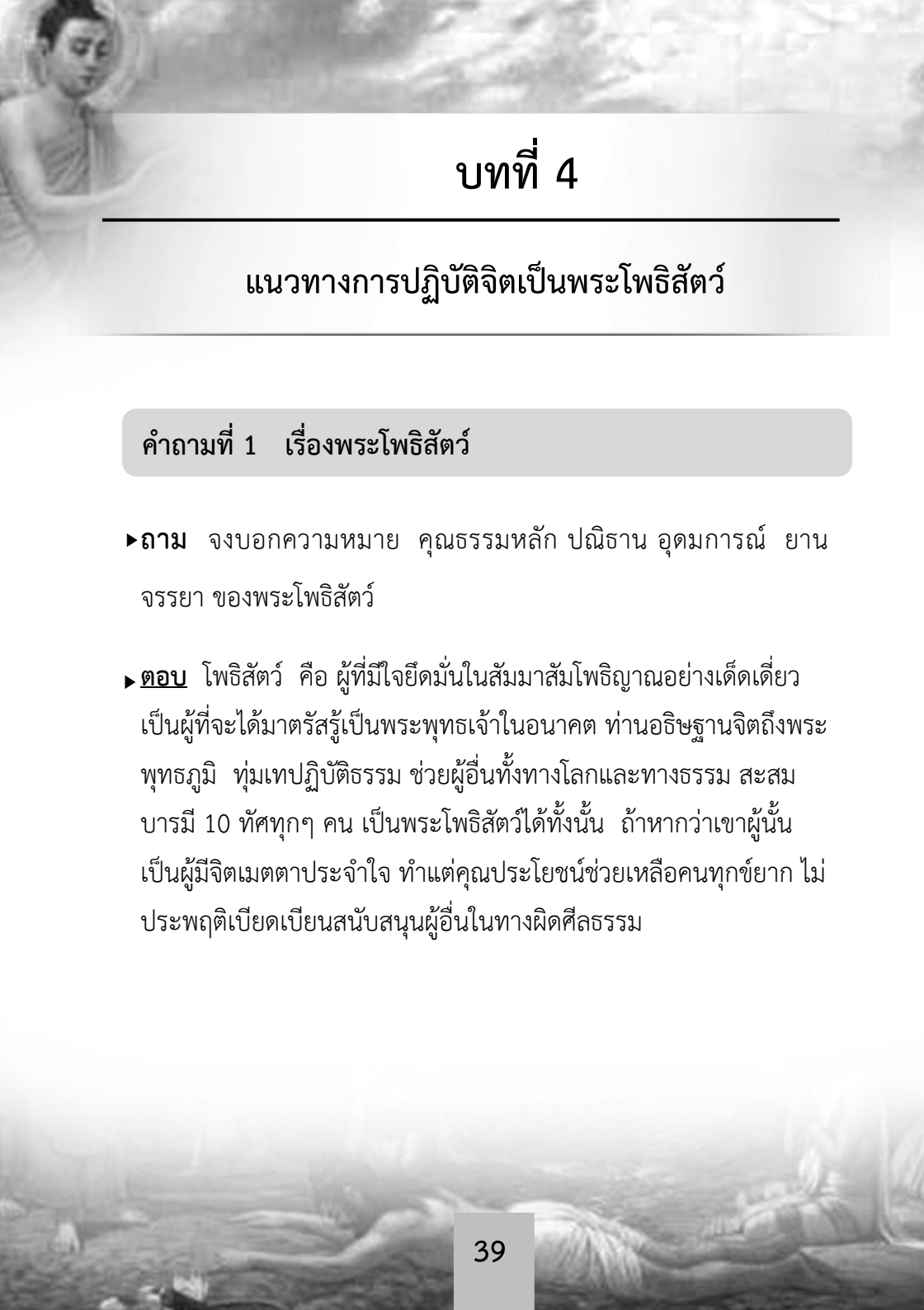
11) บุญกุศลของผู้นี้ยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอาสัปตัตถะมีปริมาณเต็มทั่ว
อสงไขยโลกธาตุอันไม่มีประมาณมาบริจาคทาน

12) ผลของอานิสงส์ของผู้ปฏิบัติ เผยแพร่และเจริญสาธยายพระสูตร
กรณีที่ถูกดูหมิ่นย่ำยีจากบุคคลอื่น บุคคลนั้น อันอกุศลกรรมแต่ปางหลังชาติ
ก่อนสมควรแก่การจบลงสู่อบายทุกคติภูมิ แต่เมื่อเขาได้รับการดูหมิ่นย่ำยี
จากคนอื่นในภพปัจจุบัน อกุศลกรรมแต่ปางก่อนจึงดับสูญ บุคคลนั้นจัก
บรรลुพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ

คำถามที่ 20 เรื่อง สรูปอานิสงส์และความสำคัญแห่งสถานที่ ประกาศแสดงพระสูตร

- **คำถาม** จงสรุปอานิสงส์แห่งสถานที่ประกาศแสดงพระสูตร แม้ที่สุดท้ายเพียง 4 บาท จากพระสูตรมีมาน้อยเพียงใด
- **ตอบ** สรูปอานิสงส์แห่งสถานที่ใดมิผู้ได้ประกาศแสดงพระสูตรนี้ แม้ที่สุดท้ายเพียง 4 บาท จากพระสูตรมีดังนี้
- 1) ณ.สถานที่นั้นแลเป็นพระสถูปเจดีย์ ควรแก่การเคารพพนมไหว้กระทำการประทักษิณ และนำบุปผชาตินานาพรรณมาเกลี่ยบูชา
 - 2) ณ สถานที่ นั้น ทวยเทพมนุษย์และอสูรในโลกทั้งหลายถึงกระทำการบูชาดูพระพุทธรูปบริหาร
 - 3) ณ สถานที่นั้น ย่อมชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ และมีพระอัครสาวกสำนักอยู่

บทที่ 4

แนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์

คำถามที่ 1 เรื่องพระโพธิสัตว์

- **ถาม** จงบอกความหมาย คุณธรรมหลัก ปณิธาน อุดมการณ์ ยานจรรยา ของพระโพธิสัตว์
- **ตอบ** โพธิสัตว์ คือ ผู้ที่มีใจยึดมั่นในสัมมาสัมโพธิญาณอย่างเด็ดเดี่ยว เป็นผู้ที่จะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ท่านอธิษฐานจิตถึงพระพุทธภูมิ ท่วมเทพปฏิบัติธรรม ช่วยผู้อื่นทั้งทางโลกและทางธรรม สะสมบารมี 10 ทศทุกๆ คน เป็นพระโพธิสัตว์ได้ทั้งนั้น ถ้าหากว่าเขาผู้นั้นเป็นผู้มีจิตเมตตาประจําใจ ทำแต่คุณประโยชน์ช่วยเหลือคนทุกข์ยาก ไม่ประพฤติเบียดเบียนสนับสนุนผู้อื่นในทางผิดศีลธรรม

คุณธรรมหลักของผู้ตั้งปณิธานเป็นพระโพธิสัตว์คือ

- 1) มหาเมตตา แปลว่าปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
- 2) มหากรุณา คือ ความปรารถนาต่อสรรพสัตว์ (หมายรวมมนุษย์) ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง สงสารผู้ยากลำบากทั้งหลาย ฝ่าตามช่วยแนะ เพื่อความสุขของเขา เป็นความยินดีกรุณาของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย
- 3) มหาปัญญา คือเป็นผู้มีความรู้หรือศึกษาหาวิชาใส่ตัว ได้เป็นประโยชน์ส่วนตนเอง ส่วนผู้อื่นช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปให้รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว
- 4) มหาอุบาย คือ รู้ในวิธีนำตนและผู้อื่นให้พ้นภัยและสัมฤทธิ์ผล เข้าถึงในคุณธรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์

ปณิธานของพระโพธิสัตว์

- 1) เราจะละกิเลสทั้งหลายให้หมด
- 2) เราจะตั้งใจศึกษาพระธรรมทั้งหลายให้เจนจบ
- 3) เราจะไปโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายให้สิ้น
- 4) เราจะบำเพ็ญตนให้บรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิ

อุดมการณ์โพธิสัตว์มีหน้าที่หลัก 2 ประการ

- 1) โพธิสัตว์นอกจากจะมุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์แล้วยังมุ่งในความสุขและความเป็นดีอยู่ที่ดีในโลกนี้
- 2) โพธิสัตว์ปรารถนาให้สรรพสัตว์ได้บรรลุนิพพาน โดยตนเองปฏิเสธการเข้าถึงนิพพานของตน เพื่อที่จะได้ยังมีโอกาสรับใช้ช่วยเหลือผู้อื่น แม้ว่าจะต้องยังอยู่ในที่แห่งความทุกข์ยาก เพื่อสร้างคุณความดีช่วยเหลือสรรพสัตว์

ยาน หรือ เส้นทางซึ่งนำไปสู่การบรรลุโพธิ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) สาวกยาน คือ ยานของพระสาวกที่มุ่งเพียงอรหันตภูมิ ซึ่งรู้แจ้งในอริยสัจ 4 ด้วยการสดับจากพระพุทธเจ้า
- 2) ปัจจเจกยาน คือ ยานของพระปัจเจกพุทธเจ้า ได้แก่ผู้รู้แจ้งในปฏิสุมุปาบาทด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนสัตว์ให้บรรลุมรรคผลได้
- 3) โพธิสัตว์ยาน(พุทธยาน) คือ ยานของพระโพธิสัตว์(ซึ่งได้แก่ผู้มีใจเมตตา ใจคอกว้างขวาง ประกอบด้วยมหารกรุณาในสรรพสัตว์ ไม่ต้องการอรหันตภูมิ ปัจเจกภูมิ แต่ปรารถนาพุทธภูมิ เพื่อโปรดสรรพสัตว์ได้กว้างขวาง และเป็นผู้รู้แจ้งในสุญญตธรรม

คำถามที่ 2 เรื่อง ประเภทของพระโพธิสัตว์

- ▶ **ถาม** พระโพธิสัตว์มีกี่ประเภท และปุณฺณชรรมดาซึ่งมิได้มีเพศบรรพชิต แต่มีความศรัทธาในอุดมการณ์แห่งพระโพธิสัตว์ มีจิตเมตตาอยากช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ จะสามารถตั้งจิตอธิษฐานเป็นพระโพธิสัตว์ได้หรือไม่
- ▶ **ตอบ** ประเภทของพระโพธิสัตว์ ในทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แบ่งพระโพธิสัตว์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) พระฉานโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งกำหนดไม่ได้ว่าเกิดในโลกมนุษย์เมื่อใด แต่เกิดขึ้นก่อนกาลแห่งพระศากยมุนีพระพุทธเจ้า ซึ่งพระโพธิสัตว์เหล่านี้ ท่านได้บรรลุพุทธภูมิแล้ว แต่ทรงมีความเมตตากรุณาในหมู่สัตว์ ทรงตั้งพระทัยไม่เข้าสู่พุทธภูมิ ประทับอยู่เพื่อโปรดสัตว์ในโลกนี้ต่อไป ตัวอย่างเช่น พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ พระอโกลทีเกศวรโพธิสัตว์ พระมหาสถามปราปโพธิสัตว์ พระกษิตครรภโพธิสัตว์ พระเมตไตรยโพธิสัตว์ เป็นต้น

2) มนุษย์โพธิสัตว์ หรือ ปุณฺชนโพธิสัตว์ คือ ผู้ปฏิบัติตนเพื่อ
บรรลุเป็นพระโพธิสัตว์ ปฏิบัติตนอยู่ในความบริสุทธิ์
ประกอบการบุญเจริญศีล ทาน ภาวนา ทำประโยชน์แก่มวล
มนุษย์ ช่วยชีวิตคนและสัตว์โลกให้พ้นจากกองทุกข์ กระทำ
กัลป์ยาวนาน และบำเพ็ญกุศลเพื่อบารมีแต่ละชาติไป โดย
มุ่งหวังบรรลุพระโพธิญาณในขั้นสุดท้าย เช่น อดีตชาติของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ดังนั้นปุณฺชนธรรมดาซึ่งมิได้มีเพศบรรพชิต แต่มีความศรัทธาใน
อุดมการณ์แห่งพระโพธิสัตว์ มีจิตเมตตาอยากช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้น
ทุกข์ ตามแนวคิดของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน สามารถจะตั้งจิต
อธิษฐานเป็นพระโพธิสัตว์ได้ ในประเภทของ มนุชิโพธิสัตว์ หรือ
ปุณฺชนโพธิสัตว์

ดังนั้นโพธิสัตว์จึงเป็นอุดมการณ์ของชาวพุทธมหายาน ที่พยายาม
ดำเนินรอยตามแนวทางพระยุคลบาทสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อ
ครั้งทรงเป็นมนุษย์โพธิสัตว์ เพื่อให้ได้ถึงพุทธภูมิในที่สุด และอุดมการณ์
โพธิสัตว์นี้ยังมีสมบัติเป็นตัวเชื่อมทำให้ไม่มีช่องว่างมากนักระหว่าง

บรรพชิตกับฆราวาส เนื่องจากผู้ที่จะเป็นโพธิสัตว์ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นบรรพชิต แม้ฆราวาสเองก็เป็นโพธิสัตว์ได้เช่นกัน โดยหัวใจของการเป็นโพธิสัตว์นั้นขั้นแรกต้องมี โพธิจิต คือจิตตั้งมั่น ยึดพุทธภูมิเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต มีศรัทธาในโพธิ หรือความรู้แจ้งว่าเป็นอุดมการณ์สูงสุด และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์

คำถามที่ 3 เรื่อง เรื่องแนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์

► **ถาม** จงบอกแนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์

► **ตอบ** กุศลบุตรหรือกุศลธิดาใดๆผู้บังเกิดจิตมุ่งต่อพระโพธิสัตว์ มุ่งต่ออนุตตรสัมมาสัมโพธิ(ปัญญาแห่งการตรัสรู้) อนุปาทิสเสนิพพาน(การดับทั้งกิเลสพร้อมทั้งเบญจขันธ์) ต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

- 1) ต้องไม่มีความยึดถือผูกพันในอาตมะลักษณะ(ไม่ยึดถือในตน) ในบุคคละลักษณะ(ไม่ยึดถือในบุคคล) ในสัตว์ะลักษณะ(ไม่ยึดถือในชั้นห้า ประกอบด้วย รูป(สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา)เวทนา(ความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ) สัญญา(ความจำได้หมายรู้)

สังขาร (ความคิดปรุงแต่ง) วิญญาณ (ความรู้แจ้งแห่งอารมณ์
ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ) ในชีวิตะลักษณะ(สภาวะแห่งชีวิตหรือ
วิญญาณแห่งสรรพสัตว์ที่เวียนว่ายในวัฏสงสาร)

2) ต้องไม่ยึดติดอยู่ในธรรมและอธรรม

3) ต้องไม่ยึดถือผูกพันในการบำเพ็ญทาน คือจักบำเพ็ญทานด้วย
ความไม่ยึดถือผูกพันในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และ
ธรรมารมณ์

คำถามที่ 4 เรื่องความแตกต่างระหว่างโพธิสัตว์กับปุถุชน

► **ถาม** จงอธิบายเรื่องของบุคคลใดกับการมีและการไม่มี สภาวะอา
ตมลักษณะ ปุคคลลักษณะ สัตว์ลักษณะและชีวิตะลักษณะ

► **ตอบ** จงอธิบายเรื่องความแตกต่างระหว่างโพธิสัตว์กับปุถุชน

บุคคลผู้เป็นปุถุชน เห็นว่า รูปกายธาตุ 4 คือตัวตน จึงรักตัวกลัวตาย
ชื่อว่ามีสภาวะแห่งอาตมลักษณะ

บุคคลผู้เป็นปุถุชน เห็นว่า มีใจรักและชัง จิตไม่สมดุล ชื่อว่ามีสภาวะ
แห่งบุคคละลักษณะ

บุคคลผู้เป็นปุถุชน เห็นว่า มีใจแปรผัน หันเหไปตามใจทางโลก

(โลกิยะ)ทุกขณะจิต ไม่แสวงหาการหลุดพ้น ชื่อว่ามีสภาวะแห่งสัตว์
ลักษณะ

บุคคลผู้เป็นปุถุชน เห็นว่า ไม่ลืมหิตวิญญูณ เมล็ดพันธุ์กรรมงอกเงย
อยู่เสมอ ไม่เห็นแจ้งลักษณะแท้จริงในศูนย์ภาพการไม่เกิด ชื่อว่ามี
สภาวะแห่งชีวิตลักษณะ โภธิสัตว์

ใด ประจักษ์แจ้งว่า กายคือมายา โลกคืออนิจจัง แม้แต่ร่างกายและ
ทรัพย์สินก็ไม่เสียดาย ชอบในพระธรรมคำสอนแห่งพุทธ โภธิสัตว์นั้น
ชื่อว่า ไม่มีสภาวะแห่งอาตมะลักษณะ

โภธิสัตว์ใด ประจักษ์แจ้งว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายเสมอด้วยบุตร-ธิดาตน
โดยไม่เลืกว่่าเป็นญาติ หรือศัตรูคู่แค้น ให้ความช่วยเหลือโดยเสมอภาค
โภธิสัตว์นั้น ชื่อว่า ไม่มีสภาวะแห่งบุคคละลักษณะ

โภธิสัตว์ใด ประจักษ์แจ้งว่า ตัดขาดจากใจที่มุ่งต่อโลกิยะ ไม่เหลือเยื่อใย
โภธิสัตว์นั้น ชื่อว่า ไม่มีสภาวะแห่งสัตว์ะลักษณะ

โภธิสัตว์ใด ประจักษ์แจ้งว่า ลักษณะแท้จริงของการไม่เกิด บำเพ็ญ
ปฏิบัติตามแรงสัจจาธิชฐาน โภธิสัตว์นั้น ชื่อว่า ไม่มีสภาวะแห่งชีวิต
ลักษณะ

คำถามที่ 5 เรื่องแนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์

► **ถาม** จงบอกแนวทางการปฏิบัติจิตเป็นพระโพธิสัตว์ ในกรณีการไม่ยึดถือผูกพันในธรรม

► **ตอบ** กุлубตรหรือกุลธิดาใดๆผู้บังเกิดจิตมุ่งต่อพระโพธิสัตว์ ในกรณีการไม่ยึดถือผูกพันในธรรม ต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

1) สรรพสัตว์เหล่านี้ย่อมจักไม่มีธรรมลักษณะหรืออธรรมลักษณะ

หากยังมีความยึดถือในธรรมลักษณะ ก็ชื่อย่างมีความยึดถือ

หากมีความยึดถือในอธรรมลักษณะ ก็ยังชื่อย่างมีความยึดถือ

เพราะเหตุฉะนั้นจึงไม่ควรยึดถือในธรรมและไม่ควรยึดถือในอธรรม

พึงทำจิตให้ไม่ยึดติดในธรรม/อธรรม ในกุศล/อกุศล เพื่อยังจิตเข้าสู่สุญญตา

****พึงกำหนดรู้ว่าธรรมะที่เราแสดงมีอุปมาดังผู้อาศัยพวงแพ แม้แต่ธรรมก็ยังต้องละเสีย จักกล่าวไปใยกับอธรรม****

คำถามที่ 6 เรื่อง สรุปหลักการสำคัญของแนวทางการปฏิบัติจิตแห่งพระโพธิสัตว์ทวน

► **ถาม** สรุปหลักการสำคัญของแนวทางการปฏิบัติแห่งพระโพธิสัตว์เป็นเช่นไร

ตอบ พระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ทั้งปวงพึงยังจิตให้บริสุทธิ์สะอาดโดยประการดังนี้ กล่าวคือ

พึงยังจิตมิให้ยึดถือผูกพันในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ พึงยังจิตมิให้บังเกิดมีความยึดถือผูกพันในสภาวะใดๆ และถ้าจิตยังมีความยึดถือผูกพันอยู่ ก็ย่อมชื่อว่าจิตมิได้ตั้งอยู่ในสถานะที่ควร

คำถามที่ 7 จิตแห่งธรรมและการบริจาทานของพระโพธิสัตว์

► **ถาม** พระโพธิสัตว์มีจิตแห่งธรรมและการบริจาทานอย่างไร

ตอบ พระโพธิสัตว์ไม่พึงบริจาทานด้วยจิตซึ่งยึดถือผูกพันในรูป

เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ พระโพธิสัตว์ผู้ยังประโยชน์สุขแก่
สรรพสัตว์ พึงบริจาทานอย่างนี้แล

หากพระโพธิสัตว์มีจิตยึดถือผูกพันในธรรมแล้วแลบริจาทาน
อุปมาดังบุคคลผู้เข้าสู่สถานที่มืดย่อมไม่อาจเห็นสิ่งอะไรได้เลย

แต่ถ้าพระโพธิสัตว์มีจิตไม่ยึดถือผูกพันในธรรมแล้วและบริจาทาน
มีอุปมาดังบุคคลผู้มีจักขุสว่างและ ที่ซึ่งมีแสงอาทิตย์สว่าง ย่อมจะ
เห็นชัดในรูปต่างๆได้

พึงทำจิตให้ไม่ยึดติดในธรรม/อธรรมกุศล/อกุศล ให้พิจารณา
เห็นธรรมเป็นความว่าง เพื่อยังจิตเข้าสู่สุญญตา พร้อมแผ่เมตตาความ
ปรารถนาดีไปทั้งสิบทิศสู่สรรพสัตว์ สวรรค์ พรหม นิพพานและนรก โดย
ไม่ยึดถือผูกพันในการบริจาทาน(ผู้เขียน)

คำถามที่ 8 เรื่อง บุญกุศลการบริจาคทาน

- ▶ **ถาม** ถ้ามีบุคคลใดๆนำเอาสัปปัตตนะซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมเท่าเมล็ดทรายในคงคาที่ท่วมหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาคทาน บุคคลนั้นอาศัยเหตุปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้รับบุญกุศลมากมายหรือไม่
- ▶ **ตอบ** หากบุญกุศลจักพึงมีสภาวะอยู่จริงแท้แล้ว ตถาคตก็จักไม่กล่าวว่า เขาได้บุญกุศลมากมาย

ทั้งนี้ด้วยเหตุว่าบุญกุศลนั้นปราศจากสภาวะ ตถาคตจึงกล่าวว่าผู้นั้นได้บุญกุศลมากมาย

คำถามที่ 9 เรื่อง อานิสงส์แห่งผลบุญจากการการบำเพ็ญ

- ▶ **ถาม** การบำเพ็ญทานแบบใดที่มีอานิสงส์แห่งผลบุญมากมายเสียยิ่งกว่าบุคคลที่บำเพ็ญทานบริจาคด้วยสัปปัตตนะอันเต็มเปี่ยมท่วมหาตริสหัสสโลกธาตุ
- ▶ **ตอบ** อานิสงส์แห่งบุญกุศลที่มากมายนั้นต้องเป็นบุญกุศลที่ปราศจากสภาวะอันใดที่เป็นกุศล โดยปรมัตถ์บุญกุศลก็เป็นอนัตตาหรือศูนย์ตาการที่ไม่ยึดถือบุญกุศลนั้นแหละ จึงนับว่าเป็นบุญกุศลอันมากมายโดยแท้

คำถามที่ 10 บุญการบริจาคนแห่งพระโพธิสัตว์

- ▶ **ถาม** บุญการบริจาคนแห่งพระโพธิสัตว์ เป็นเช่นใด
- ▶ **ตอบ** ถ้ามีพระโพธิสัตว์ที่นำเอาสัปตัตนะซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมเท่าจำนวนเมล็ดทราย ในคงคาที่ท่วมหาตริสหัสโลกธาตุออกบริจาคน

แต่หากมีบุคคลอีกผู้หนึ่งมารู้แจ้งว่าธรรมทั้งปวงปราศจากตัวตน เขาผู้นั้นได้สำเร็จแก้ปัญญาคความตรัสรู้

พระโพธิสัตว์องค์หลังนี้ได้คุณานิสงส์ประเสริฐยิ่งกว่าพระโพธิสัตว์องค์แรก ข้อนั้นเพราะพระโพธิสัตว์ทั้งหลายย่อมไม่ยึดถือในสรรพบุญกุศลนั่นเอง

คำถามที่ 11 เรื่อง ขนาดของกองบุญการบริจาคนแห่ง

- ▶ **ถาม** ขนาดของกองบุญการบริจาคนแห่งพระโพธิสัตว์ เป็นเช่นใด

► ตอบ ขนาดของกองบุญการบริจาคทานแห่งพระโพธิสัตว์ โดยไม่ยึดมั่นกับสิ่งที่ได้บริจาค ไม่ยึดมั่นต่อความคิดเกี่ยวกับเครื่องหมายรู้ใด พระพุทธองค์กล่าวไว้ใน การวัดขนาดไว้ดังนี้ โดยการวัดขอบเขตของที่ว่างทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศระหว่างกลางของทิศทั้ง 4 อันได้แก่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ รวมทั้งทิศเบื้องบนและทิศเบื้องล่าง รวมแล้วจำนวนทั้งหมด 10 ทิศ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายต่อการวัด มั่นมากมายนมหาศาล

ทิศทั้งสิบนี้ นอกจากจะบอกนัยของวิธีการวัดกองบุญแล้ว ยังได้บอกไปถึงกรรมวิธีการแผ่เมตตาจิตจากการบริจาคทานของพระโพธิสัตว์ด้วย การแผ่เมตตาจิตไปยัง 10 ทิศ เป็นการแผ่เมตตาจิตไปสู่ 8 ทิศ ระบุเฉพาะเดียวกับตัวตน ได้แก่ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ แผ่เมตตาเพื่อเอื้อเฟื้อต่อสรรพสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ บวกกับทิศเบื้องบนแผ่เมตตาเพื่อเอื้อเฟื้อต่อ เทพเทวาในแดนสวรรค์ พรหมโลก และพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า ในแดนนิพพาน รวมทั้งทิศเบื้องล่างแผ่เมตตาเพื่อเอื้อเฟื้อต่อผู้เสวยความทุกข์ในนรกภูมิ การแผ่เมตตาจิตต้องแผ่ด้วยจิตที่กอร์ปด้วยแสงแห่งโชติ ประดุจดั่งเรามี

แสงในตนเองตั้งดวงอาทิตย์แผ่ไปทั้งสิบทิศ แผ่แสงสว่างไปจนสุดขอบฟ้า
ขอบจักรวาล แผ่ไปโดยไม่มีประมาณ แผ่เมตตาไปโดยจิตเมตตาแบบไร้
เงื่อนไข กรรมวิธีการแผ่เมตตาสิบทิศจะทำให้มีการพัฒนากายธาตุสู่
ความเป็นแสงแห่งโชติ เพื่อพร้อมการเข้าสู่สมาธิในระดับมหาสุญญตา
และจุฬสุญญตา ขำระล้าंगกิเลส อุปกิเลสในดวงจิต ขำระจิตให้ก้าวพ้น
จากทวิภาวะ นำไปสู่การเปิดญาณทวาร ปลุกเมล็ดพันธุ์โพธิจิตต์ให้ตื่น
ขึ้น เพื่อก้าวสู่พุทธภาวะให้รู้ให้ตื่นรู้เบิกบาน (ผู้เขียน)

คำถามที่ 12 การปฏิบัติของพระโพธิสัตว์

- **ถาม** การปฏิบัติของพระโพธิสัตว์แบบใดที่ถือว่าไม่ยึดถือในบุญกุศล
- **ตอบ** พระโพธิสัตว์บำเพ็ญกุศลแล้ว ไม่พึงบังเกิดความโลภยึดถือ
เอา เพราะเหตุฉะนั้นแลจึงกล่าวได้ว่าไม่ยึดถือในบุญกุศล

คำถามที่ 13 เรื่อง ผลของการละความยึดถือในสรรพ ลักษณะทั้งปวง

- ▶ **ถาม** พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึง ผลของการละความยึดถือในสรรพลักษณะทั้งปวงนั้นเกิดผลเช่นใดต่อผู้ปฏิบัติ
- ▶ **ตอบ** พระพุทธเจ้ากล่าวว่า ผลของการละความยึดถือในสรรพลักษณะทั้งปวง มีดังนี้

เมื่อละความยึดถือในสรรพลักษณะทั้งปวง ได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้
แจ้งตรัสรู้เช่นพระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย

คำถามที่ 14 สรุปการบริจาทานของพระโพธิสัตว์ พึงยังจิตอย่างไร

► **ถาม** พระโพธิสัตว์มีจิตแห่งธรรมและการบริจาทานอย่างไร

► **ตอบ**

1) พระโพธิสัตว์ไม่พึงบริจาทานด้วยจิตซึ่งยึดถือผูกพันในรูป พระโพธิสัตว์ผู้ยังประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ พึงบริจาทานอย่าง นี้แล

หากพระโพธิสัตว์มีจิตยึดถือผูกพันในธรรมแล้วแลบริจาทาน อุปมาดังบุคคลผู้เข้าสู่สถานที่มืดย่อมไม่อาจเห็นสิ่งอะไรได้เลย

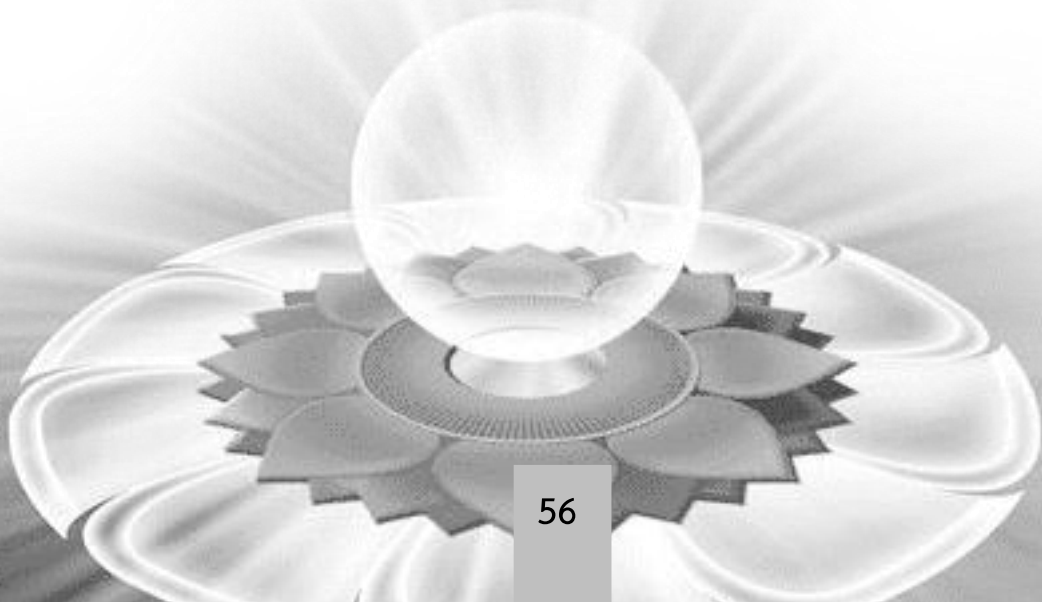
แต่ถ้าพระโพธิสัตว์มีจิตไม่ยึดถือผูกพันในธรรมแล้วและบริจาทาน มีอุปมาดังบุคคลผู้มีจักขุสว่างและที่ซึ่งมีแสงอาทิตย์สว่าง ย่อมจะเห็นชัดในรูปต่างๆได้

อานิสงส์แห่งบุญกุศลที่มากมายเสียยิ่งกว่าบุคคลที่บำเพ็ญทานบริจาทนด้วยสัปรัตนะอันเต็มเปี่ยมท่วมหาตรีสหัสโลกธาตุ ต้องเป็น บุญกุศลที่ปราศจากสภาวะอันใดที่เป็นกุศล

โดยปรมาตฺถบุญกุศลก็เป็นอนัตตาหรือศูนย์ตา การที่ไม่ยึดถือบุญกุศล
นั้นแหละ จึงนับว่าเป็นบุญกุศลอันมากมายโดยแท้

3) บุญการบริจาคทานแห่งพระโพธิสัตว์ ถ้ามีพระโพธิสัตว์
นำเอาสัปปัตตนะซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมเท่าจำนวนเมล็ดทราย ใน
คองคาที่ท่วมหาตริสหัสสโลกธาตุออกบริจาคทาน

แต่หากมีบุคคลมารู้แจ้งว่าธรรมทั้งปวงปราศจากตัวตน เขาผู้
นั้นได้สำเร็จแก่ปัญญาความตรัสรู้ พระโพธิสัตว์องค์หลังนี้ได้คุณานิ
สงส์ประเสริฐยิ่งกว่าพระโพธิสัตว์องค์แรก เพราะพระโพธิสัตว์
ทั้งหลายย่อมไม่ยึดถือในสรรพบุญกุศลนั่นเอง

บทที่ 5

สภาวะมายา และทฤษฎีโลกแห่งแบบ

ที่ทุกสรรพสิ่งล้วนมีแม่พิมพ์แห่งแบบคือความว่าง

รูปคือความว่าง ความว่างคือรูป รูปไม่ต่างจากความว่าง ความว่างไม่ต่างจากรูป อะไรก็ตามที่เป็นรูปคือความว่าง อะไรก็ตามที่เป็นความว่างก็คือรูป (เพราะมีจึงไม่มี เพราะไม่มีจึงมี)

► คำถามที่ 1 ความหมายของคำว่ามายา

► **ตอบ** อะไรก็ตามที่ตลาคตสอนเหมือนกับว่ามีรูปร่างลักษณะ แท้จริงแล้วหาว่ามีรูปร่างลักษณะไม่ ที่ใดก็ตามที่มีรูปร่างลักษณะที่นั่นเป็นมายา ที่ใดก็ตามปราศจากรูปร่างลักษณะที่นั่นไม่มีมายา

ถ้าสามารถเห็นแจ้งว่ารูปลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะ ก็ย่อมเห็นตลาคตได้

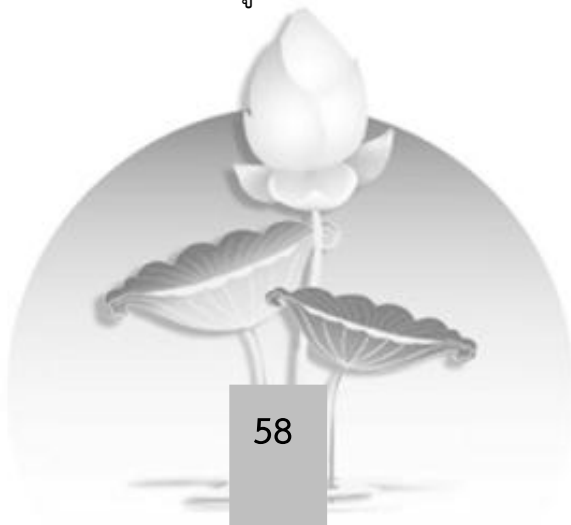
ผู้ใดจักเห็นเราในรูป ถ้าจักหาเราในเสียง ผู้นั้นย่อมชื่อว่าดำเนินทางที่ผิด ย่อมไม่สามารถเห็นตลาคตได้

คำถามที่ 2 รูปร่างอันสมบูรณ์ของพระพุทธเจ้า

- ▶ **ถาม** จักเห็นพระพุทธเจ้าได้ในรูปร่างอันสมบูรณ์นี้ได้หรือไม่
- ▶ **ตอบ** เราไม่อาจสามารถจักพึงเห็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยรูปลักษณะเลย เพราะว่ารูปลักษณะนั้น โดยความจริงแล้วหาไม่มี ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่ารูปลักษณะ

คำถามที่ 3 เรื่อง สรรพลักษณะอันสมบูรณ์

- ▶ **ถาม** เราสามารถจักพึงเห็นพระพุทธเจ้าได้ในสรรพลักษณะอันสมบูรณ์ ได้หรือไม่
- ▶ **ตอบ** เราไม่สามารถจักพึงเห็นพระพุทธเจ้าได้โดยสรรพลักษณะอันสมบูรณ์ เพราะว่าลักษณะสมบูรณ์โดยความจริงแล้วหาไม่มี ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า สรรพลักษณะที่สมบูรณ์

คำถามที่ 4 เรื่อง มหาปุริสสลักษณะ 32 ประการของ พระพุทธเจ้า

► **ถาม** เราสามารถจักพึงเห็นพระพุทธเจ้าได้ในมหาปุริสสลักษณะ 32 ประการหรือไม่

► **ตอบ** เราไม่สามารถจักพึงเห็นพระพุทธเจ้าโดยมหาปุริสสลักษณะ 32 ประการ เพราะว่า มหาปุริสสลักษณะ 32 ประการนั้น โดยความจริงแล้วหาไม่มี ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่ามหาปุริสสลักษณะ 32 ประการ

นอกจากนี้ถ้าเราเห็นพระพุทธเจ้าได้โดยมหาปุริสสลักษณะ 32 ประการ พระจักรพรรดิราชก็ได้ชื่อว่าพระพุทธเจ้า ดังนั้นเป็นการไม่สมควรที่จะเห็นพระพุทธเจ้าโดยมหาปุริสสลักษณะ 32 ประการ

► คำถามที่ 5 เรื่อง รูปร่างบุคคลกับเขาพระสุเมรุ

ถาม ถ้าอุปมาดังบุคคลผู้มีรูปร่างสัณฐานดุจขุนเขาพระสุเมรุ จักมีความคิดเห็นเป็นไฉน รูปร่างแห่งบุคคลนั้นมโหฬาร”

- **ตอบ** รูปกายนั้นโดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะรูปกายอันมโหฬาร
ดุจเขาพระสุเมรุ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า รูปกายอันมโหฬารดุจเขา
พระสุเมรุ

คำถามที่ 6 เรื่อง รูปกายสูงมหิมา

- **ถาม** จักมีความคิดเห็นเป็นไฉน ถ้าบุคคลผู้มีรูปกายสูงมหิมา

- **ตอบ** บุคคลผู้มีรูปกายสูงมหิมาโดยแท้จริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูป
กายสูงมหิมา ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า รูปกายสูงมหิมา

คำสอนเกี่ยวกับรูปกายอันมโหฬารดุจเขาพระสุเมรุ รูปกายสูงมหิมา
เป็นประสบการณ์ทางจิต ที่รูปกายดังกล่าวจะถูกพบเห็นกับผู้ที่ยบรรลุ
ญาณสมาธิในมหาสุญญตาสูตร และจุฬสุญญตาสูตร กำหนดเห็น
รูปลักษณะเป็นความว่างแล้วเท่านั้น (ผู้เขียน)

คำถามที่ 7 เรื่อง สภาวะแห่งพุทธเกษตร(อาณาจักรแห่ง พระพุทธเจ้า)

- ▶ **ถาม** จักมีความคิดเห็นเป็นไฉน พระโพธิสัตว์จักพึงกระทำตบแต่ง
อสังการพุทฺธเกษตร
- ▶ **ตอบ** ธรรมอรรถที่พระพุทฺธเจ้าได้ตรัสไว้ ก็ไม่มีสภาวะใดแน่นอนที่
เรียกว่าพระอนุตฺตระสัมมาสัมโพธิ ไม่มีสภาวะธรรมแน่นอนอันใดซึ่ง
พระองค์แสดง เพราะว่าธรรมซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสทั้งหมดไม่ควร
ยึดถือ

คำถามที่ 8 เรื่อง พระโพธิสัตว์ และ พุทฺธเกษตร

- ▶ **ถาม** หากพระโพธิสัตว์มีวาทะกล่าวว่า เราจักกระทำการตบแต่ง
อสังการพระพุทฺธเกษตร(อาณাজกรแห่งพระพุทฺธเจ้า) อย่างนี้ไซ้ร้ ก็
หาชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ไม่ ทั้งนี้เพราะเหตุไฉน
- ▶ **ตอบ** การกระทำตบแต่งอสังการพุทฺธเกษตรนั้น โดยความจริงมิได้มี
สภาวะการกระทำตบแต่งอสังการพระพุทฺธเกษตรเลย ดังนั้นมันจึง
ถูกเรียกว่า กระทำตบแต่งอสังการพุทฺธเกษตร

ถ้าพระโพธิสัตว์สามารถแจ่มแจ้งเข้าถึงความจริงว่าธรรมทั้งหลาย
ว่างเปล่าจากตัวตนแลของๆตนอย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงกล่าวนั้น
เป็นพระโพธิสัตว์อย่างแท้จริง

คำถามที่ 9 เรื่อง พระพุทธธรรม

- ▶ **ถาม** ความเป็นจริงของสิ่งที่เรียกว่าพระพุทธธรรมนั้นเป็นอย่างไร
- ▶ **ตอบ** สิ่งทีเรียกว่าพระพุทธธรรมนั้น โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะ
พระพุทธธรรมนั้นเลย ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า พระพุทธธรรม

คำถามที่ 10 เรื่อง กุศลธรรม

- ▶ **ถาม** กุศลธรรมเป็นเช่นใด
- ▶ **ตอบ** ที่กล่าวว่ากุศลธรรมนั้น โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่ง
กุศลธรรมเลย ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า กุศลธรรม

คำถามที่ 11 เรื่อง พระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนา

- ▶ **ถาม** จักมีความคิดเห็นเป็นไฉน ถ้ามีผู้กล่าวว่าพระพุทธเจ้าได้แสดงพระธรรมเทศนาอยู่
- ▶ **ตอบ** ธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ไม่มีสภาวะธรรมแน่นอนอันใดซึ่งพระองค์แสดงพระธรรมเทศนา เพราะว่าพระธรรมเทศนาซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสทั้งหมดไม่ควรยึดถือ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า พระพุทธเจ้าได้แสดงพระธรรมเทศนา

คำถามที่ 12 เรื่อง ธรรมที่พระพุทธเจ้าบรรลุลำดับสำหรับพระพุทธเจ้าเมื่อขณะยังเป็นพระโพธิสัตว์

- ▶ **ถาม** ความคิดเห็นเป็นไฉน ณ เบื้องอดีตกาลโน้น เมื่อพระพุทธเจ้ายังเป็นพระโพธิสัตว์ อยู่ในสำนักของพระที่ปึงกรพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้บรรลุธรรมอันใด

- ▶ **ตอบ** ในธรรมอรรถของพระพุทธเจ้าเมื่อยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์ อยู่ในสำนักพระที่ปึงกรพุทธเจ้า มิได้ทรงบรรลุธรรมใดๆเลย ปราศจากธรรมอันพึงบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิเลย

หากพึงมีการบรรลุธรรมใดๆ มีธรรมอันพึงบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิไซ้ พระที่ปึงกรพุทธเจ้าก็จักไม่พยากรณ์แก่เราว่า ในอนาคตกาลท่านจักได้เป็นพระพุทธเจ้ามีนามกว่า พระศากย牟尼

คำถามที่ 13 การตรัสรู้

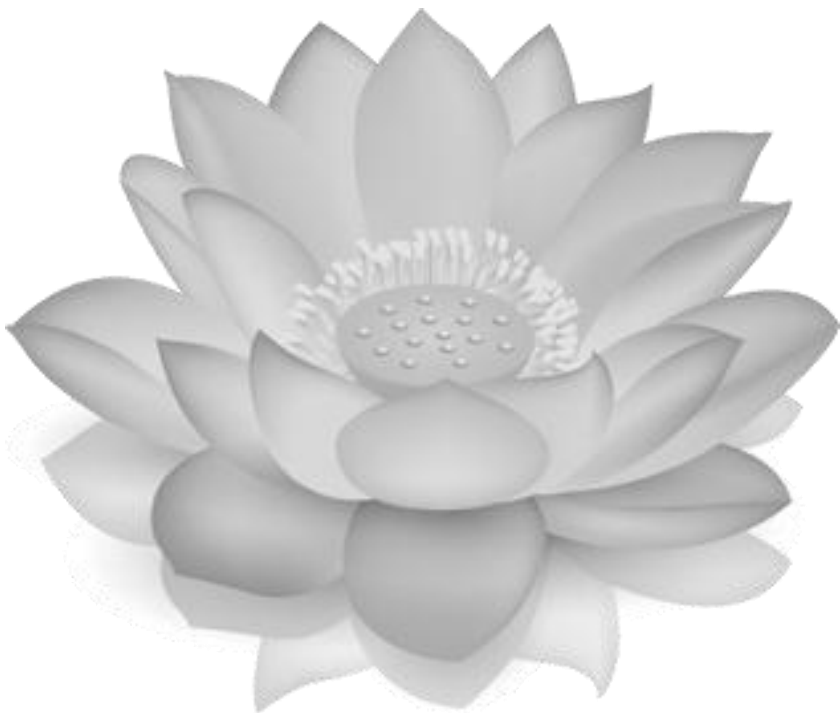
- ▶ **คำถาม** ความคิดเห็นเป็นไฉน เมื่อพระพุทธเจ้าบรรลुการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น
- ▶ **ตอบ** เมื่อพระพุทธเจ้าบรรลุการตรัสรู้ ไม่มีธรรมแม้สักส่วน เล็กน้อยส่วนหนึ่งเลยที่พระพุทธเจ้าบรรลุได้ถึง

คำถามที่ 14 เรื่อง พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ

► **ถาม** พระอนุดตรสัมมาสัมโพธิเป็นเช่นใด

► **ตอบ** ธรรมทั้งหลายมีความเสมอภาคเท่ากัน ไม่มีสูงหรือต่ำ นั่นแล
ชื่อว่าพระอนุดตรสัมมาสัมโพธิ

เมื่อไม่มีความยึดถือในอาตมะลักษณะ ไม่ยึดถือในปุคคละลักษณะ
ไม่ยึดถือในสัตวะ ลักษณะ ไม่ยึดถือในชีวะลักษณะ แล้วบำเพ็ญกุศล
ธรรมทั้งหมด ก็จักชื่อว่าพระอนุดตรสัมมาสัมโพธิ

บทที่ 6

สรรพสัตว์ จักรวาล โลภธาตุ ปริมาณ

คำถามที่ 1 เรื่อง สรรพสัตว์ในโลกธาตุ

- ▶ **ถาม** สรรพสัตว์ในโลกธาตุทั้งปวงเหล่านั้นมีจิตประพฤติโดยประเภทต่าง ๆ กัน ตถาคตคิดอย่างไรในจิตประพฤติต่างๆของสรรพสัตว์เหล่านั้น
- ▶ **ตอบ** สรรพสัตว์ทั้งปวงนั้นโดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งจิต ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่าสรรพสัตว์ทั้งปวงมีสภาวะแห่งจิต

จิตในอดีตปราศจากแก่นสารจะถือเอา ก็ไม่ได้

จิตในปัจจุบันปราศจากแก่นสารจะถือเอา ก็ไม่ได้

แม้จิตในอนาคตก็ปราศจากแก่นสารจะถือเอา ก็ไม่ได้ดูกัน

ด้วยจิตของสรรพสัตว์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน อนาคต ล้วนปราศจากแก่นสารจะถือเอา ก็ไม่ได้ ดังนั้นสภาวะของรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมา

รมย์ และรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ปราศจากแก่นสารถือเอา
ก็ไม่ได้ดูจกัน

ตถาคตย่อมรู้ชัดแจ่มแจ้งในจิตประพจน์ต่าง ๆ นั้น

คำถามที่ 2 ประเภทและสภาวะแห่งสรรพสัตว์

► **ถาม** พระพุทธเจ้าได้แยกสรรพสัตว์ในโลกธาตุ ไว้กี่ประเภท กี่สภาวะ

► **ตอบ** พระพุทธเจ้าได้แยกสรรพสัตว์ในโลกธาตุ เป็นประเภทต่าง ๆ ไว้
ดังนี้ คือ

1. จักเป็นอ้นทะชะกะกำเนิด (กำเนิดโดยไข่ เช่น นก กา เป็ด ปลา เป็นต้น) ได้แก่บุคคลที่มีอดีตชาติเป็นคนโลภมาก ไข่เล่ห์ เพทุบาย ยึดถือสิ่งเหล่านี้เป็นสรณะตลอดชีวิต ดังนั้นจึงต้องจมดิ่งโดยอ้นทะชะกะกำเนิด เป็นนก ๆ เป็นปลา มักใหญ่ใฝ่สูงเกิดเป็นนก เห็นคนต้องบินหนีขึ้นสูง บุคคลที่ลุ่มลึกด้วยเล่ห์เพทุบายตายแล้วเกิดเป็นปลา เมื่อเห็นคนต้องดำดิ่งสู่ท้องนที

2. จักเป็นชลาพุชะกำเนิด (กำเนิดโดยกรรมดลук เช่น มนุษย์ ช้าง เป็นต้น) ได้แก่บุคคลผู้ซึ่งในอดีตชาติ ลุ่มหลงมัวเมาในกามเมถุน ดังนั้นจึงจมดิ่งเข้าสู่กรรม ไปเกิดเป็นคน เป็นสัตว์เดรัจฉาน ผู้มักมากในกามคุณ โดยตั้งอยู่ในวิสัยก็เกิดเป็นคน ผู้มักมากในกามคุณ โดยนอกวิสัยจะเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน
3. จักเป็นสังเสทชะกำเนิด(กำเนิดโดยความขื่นเย็นหรือของสกปรก ได้แก่ หนองในปลาเน่า มอดในข้าวสาร เป็นต้น) ได้แก่บุคคลซึ่งอดีตชาติเห็นแก่กิน ชอบเนื้อ สุรายาเมา หาความสุขสำราญ จึงตกไปกำเนิดโดยความขื่นแฉะ เป็นตัวหนอน
4. จักเป็นอุปปาทิกะกำเนิด(กำเนิดโดยการเปลี่ยนร่าง เป็นสัตว์ที่ ผุดเกิดขึ้นโตทันที เช่น สัตว์นรก เปรตบางจำพวก หรือกำเนิดโดยการเปลี่ยนร่าง เช่น ผีเสื้อ เป็นต้น) ได้แก่บุคคลซึ่งอดีตชาติเป็นคนหลายจิตหลายใจไม่แน่นอน หน้าไหว้หลังหลอก เสแสร้งแก่งทำ จึงตกไปเกิดเป็นแมลงผีเสื้อ ลอกคราบจากตัวหนอนดักแด่ ขึ้นสูงขึ้นผู้มีกุศลจิต ถือศีล ปฏิบัติธรรม บำเพ็ญบารมี จะเกิดการเปลี่ยนแปลงจิต จากชั่วเป็นดี เป็นอุบัติเทพ

สภาวะแห่งสรรพสัตว์ มีดังนี้

1. จักมีรูปก็ดี ไม่มีรูปก็ดี
2. มีสัญญาหรือไม่มีสัญญาก็ดี

คำถามที่ 3 เรื่อง ผู้ปฏิบัติตามพระสูตรมิใช่สรรพสัตว์

- ▶ **ถาม** ยังจะมีสรรพสัตว์ใดในอนาคตกาล สดับธรรมนี้แล้วบังเกิดศรัทธา จิตขึ้นอีกหรือไม่
- ▶ **ตอบ** ยังมี เหตุเนื่องจาก เขามีใช้สรรพสัตว์ เขาเป็นสรรพสัตว์ชนิด พิเศษไม่เหมือนสรรพสัตว์ทั่วไป แต่จักว่ามีใช้สรรพสัตว์เลยก็ได้ ข้อนั้น เพราะเหตุ สรรพสัตว์นั้น ปราศจากสภาวะแห่งสรรพสัตว์ ดังนั้นมันจึง ถูกเรียกว่าสรรพสัตว์

คำถามที่ 4 เรื่อง สรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากยิ่งไม่เหมือนสรรพสัตว์ต่าง ๆ ในโลกธาตุ

- ▶ **ถาม** สรรพสัตว์ประเภทใดที่พระพุทธองค์กล่าวว่าหาได้ยากยิ่ง

- ▶ **ตอบ** พระพุทธองค์ทรงหยั่งรู้ว่า ถึงประเภทของจิตประพัตติของสรรพสัตว์ต่าง ๆ ในโลกธาตุ สำหรับสรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากยิ่งได้แก่ สรรพสัตว์ที่สดับพระสูตรนี้บังเกิดศรัทธาจิตขึ้น นับว่าเป็นสรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากอย่างยิ่งไม่เหมือนสรรพสัตว์ทั่วไป

คำถามที่ 5 เรื่อง ความยอดเยี่ยมแห่งสรรพสัตว์ผู้ปฏิบัติพระ

- ▶ **ถาม** หากมีสรรพสัตว์ใดได้สดับพระสูตรนี้ แล้วบังเกิดศรัทธาซาบซึ้งในธรรมอรรถรับปฏิบัติตาม บุคคลเหล่านั้น พระพุทธเจ้าได้แจ้งว่าเป็นสรรพสัตว์ประเภทใด
- ▶ **ตอบ** หากมีสรรพสัตว์ใดได้สดับพระสูตรนี้ แล้วแลบังเกิดศรัทธาซาบซึ้งในธรรมอรรถรับปฏิบัติตาม สรรพสัตว์นั้นถูกนับว่าเป็นบุคคลอย่างเยี่ยมยอดชนิดหาได้โดยยากทีเดียว

คำถามที่ 6 เรื่อง สภาวะแห่งลักษณะและสภาวะแห่งสรรพ

- ▶ **ถาม** สภาวะแห่งลักษณะและสภาวะแห่งสรรพสัตว์เป็นเช่นใด

- **ตอบ** พระพุทธเจ้ากล่าวว่า ลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้ว ก็ปราศจากสภาวะแห่งลักษณะ และสรรพสัตว์โดยความจริงแล้ว ปราศจากสภาวะแห่งสรรพสัตว์ด้วยกัน

คำถามที่ 7 เรื่อง พระพุทธเจ้าอยู่ในทุกหนทุกแห่ง

- **ถาม** พระพุทธเจ้าอยู่ในทุกหนทุกแห่ง มีข้อความในพระสูตรใด ยืนยันไว้

- **ตอบ** จากข้อความในพระสูตรที่ว่า สิ่งที่มีลักษณะทั้งปวง ย่อมเป็นมายา ถ้าสามารถเห็นแจ้งว่ารูปลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะ (ในรูปมีความว่าง) ก็ย่อมเห็นตถาคตได้(ในความว่างมีรูป)(รูปนั้นคือพระพุทธเจ้านั่นเอง) “ ผู้ใดจักเห็นเรา ในรูป ถาจักหาเราในเสียง ผู้นั้นย่อมชื่อว่าดำเนินทางที่ผิด ย่อมไม่สามารถเห็นตถาคตได้”

คำถามที่ 8 เรื่อง พระพุทธเจ้าอยู่ในทุกสรรพสัตว์

► **ถาม** ในกายสรรพสัตว์มีพุทธะสถิตอยู่หรือไม่

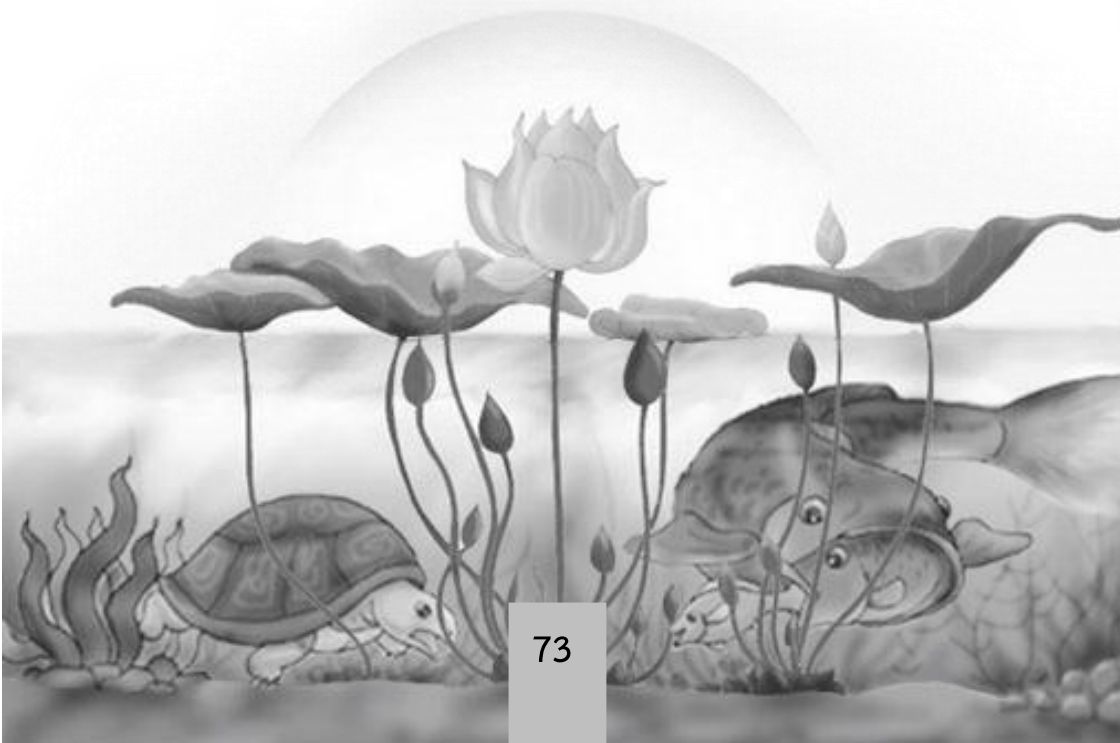
► **ตอบ** สิ่งที่มีลักษณะทั้งปวง ย่อมเป็นมายา ถ้าสามารถเห็นแจ้งว่า รูปลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะ (ในรูปมีความว่าง) ถ้าพิจารณาเห็นความว่างในรูปลักษณะ ก็ย่อมเห็นตถาคตได้ (ในความว่างมีรูป รูปนั้นคือพระพุทธเจ้านั่นเอง)

ในสรรพสัตว์ ลักษณะของสรรพสัตว์ทั้งปวง ย่อมเป็นมายา ปราศจาก สภาวะแห่งสรรพสัตว์ เช่นกัน (ในรูปมีความว่าง) ถ้าพิจารณาเห็นความว่างในลักษณะแห่งสรรพสัตว์ ก็ย่อมเห็นตถาคตได้(ในความว่างมีรูป รูปนั้นคือพระพุทธเจ้า) จากเหตุเราจึงกล่าวได้ว่าพระพุทธเจ้าสถิตอยู่ในทุกสรรพสัตว์ เป็นโพธิจิตต์ในสรรพสัตว์ ดังนั้นทุกคนจึงมีโพธิจิตต์อยู่ในตนเอง จึงควรปฏิบัติแนวทางแห่งโพธิสัตว์ ตามแนวคาถา 4 บาท เพื่อกำจัดกิเลสและความยึดมั่นทวิภาวะที่ปกคลุมพุทธภาวะอยู่ออก เพื่อการพัฒนาโพธิจิตต์แห่งตน เพื่อนำไปสู่การเปิดญาณทวาร นำไปสู่การค้นพบพุทธภาวะในจิตของตน (ผู้เขียน)

คำถามที่ 9 เรื่อง พระพุทธเจ้ากับการเป็นผู้โปรดสรรพสัตว์

- ▶ **ถาม** การกล่าวว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่า เราเป็นผู้โปรดสรรพสัตว์ แท้จริงเป็นเช่นใด
- ▶ **ตอบ** โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสรรพสัตว์ใดเลยอันพระพุทธเจ้าจักโปรด

ถ้าแลมีสรรพสัตว์อันพระพุทธเจ้าจักพึงโปรดไซ้
พระพุทธเจ้าก็มีความยึดถือผูกพันในอาตมะลักษณะ บุคคละ
ลักษณะ สัตวะลักษณะ และ ชีวะลักษณะ

คำถามที่ 10 เรื่อง พระโพธิสัตว์กับการโปรดสรรพสัตว์

- ▶ **ถาม** ถ้าพระโพธิสัตว์ยังมีวาตะกล่าวว่าเราเป็นผู้โปรดสรรพสัตว์ ให้บรรลุนิพพานธาตุไซ้ร้ กล่าวได้เหมาะสมหรือไม่
- ▶ **ตอบ** ก็หาชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ไม่ เพราะโดยความจริงแล้วถ้าพระโพธิสัตว์ยังยึดติดว่าเป็นผู้โปรดสรรพสัตว์ให้บรรลุนิพพาน ก็ยังมีความยึดติดอยู่ ทำให้โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะใดที่เรียกว่าพระโพธิสัตว์

คำถามที่ 11 เรื่อง ปริมาณ

- ▶ **ถาม** ปริมาณในมหาตริสหัสโลกธาตุ(ระบบจักรวาลที่มีดวงอาทิตย์มากกว่าพันล้านดวง ฯลฯ) มีปริมาณมากใช้ไหม
- ▶ **ตอบ** มากมายนักแล้ว
ก็ปริมาณเหล่านั้น โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะปริมาณเลย
ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า ปริมาณ

โลกธาตุก็ไม่มีสภาวะแห่งโลกธาตุอยู่เลย ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า
โลกธาตุ

คำถามที่ 12 เรื่อง ปริมาณ

► **ถาม** ถาม กุลบุตร กุลธิดาใดๆถ้าพิจารณากระจายมหาตริสหัสส
โลกธาตุให้เป็นผุยผงละเอียด กองแห่งปริมาณเหล่านั้นมีจำนวน
มากมายอยู่หรือไม่

► **ตอบ** มากมายนักแล้ว เพราะเหตุไฉน เพราะถ้ากองแห่งปริมาณ
เหล่านี้จักพึงมีสภาวะอยู่จริงไซ้ พระพุทธเจ้าก็จักไม่ตรัสว่ามีกอง
แห่งปริมาณนั้น

เพราะเหตุกองแห่งปริมาณ โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะแห่งกอง
ปริมาณอยู่เลย ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า กองปริมาณ

คำถามที่ 13 เรื่อง โลกธาตุ

► **ถาม** มหาตริสหัสสโลกธาตุซึ่งพระสัมพุทธเจ้าตรัสนั้น โดยความ
จริงแล้วเป็นเช่นใด

► **ตอบ** เพราะ ถ้าโลกธาตุพึงมีสภาวะอยู่จริงไซ้ร้ ก็ชื่อว่าเป็นเอกชน
ลักษณะ(รวมธรรมลักษณะหลายๆธรรมเข้าไว้)พระตถาคตตรัสว่า
เอกชนลักษณะ โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งเอกชน
ลักษณะ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า เอกชนลักษณะ

เอกชนลักษณะนั้นไม่มีสภาวะโดยตัวของมันเองอยู่เลย ก็แต่
ปุถุชนยึดถือว่ามีสภาวะโดยตัวของมันเองอยู่อย่างจริงแท้

มหาตริสหัสสโลกธาตุ ซึ่งโดยความจริงแล้วปราศจากสภาวะ
ของมหาตริสหัสสโลกธาตุ ดังนั้นจึงถูกเรียกว่ามหาตริสหัสสโลกธาตุ

คำถามที่ 14 เรื่อง จำนวนเมล็ดทรายในแม่น้ำคงคา ดวงดาว และจักรวาล

► **ถาม** อุปมาตั้งจำนวนเมล็ดทรายในท้องคองคานทีแลมีแม่น้ำคงคา
เป็นอันมากนับด้วยเมล็ดทรายเหล่านั้น จำนวนแห่งเมล็ดทรายในคอง
คานทีทั้งหลาย จักนับได้ว่ามากมายอยู่หรือไม่

- **ตอบ** มากมายนักแล้ว เพราะคงคานที่เพียงลำพังเองก็ยังมีปริมาณมากจนมิอาจคำนวณได้ จักป่วยกล่าวไปใยถึงเมล็ดทรายในท้องคงคานที่แต่ละแห่งเหล่านั้น

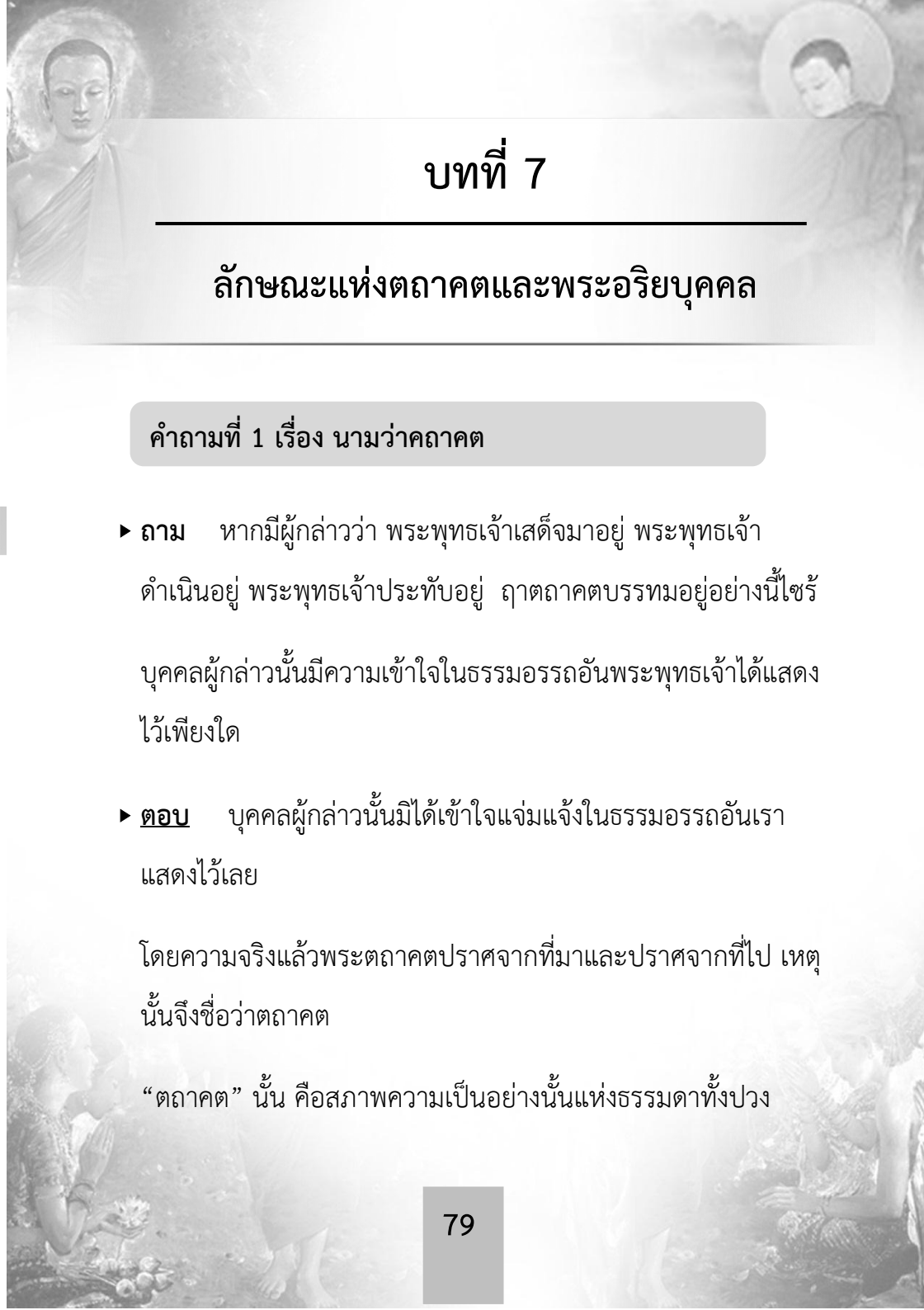
พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึง เมล็ดทรายในคงคานที่ โดยเมล็ดทรายทรงเปรียบได้กับดวงดาราในจักรวาล และแม่น้ำคงคาเปรียบได้กับจักรวาลหรือโลกธาตุ พุทธเกษตรโลกธาตุ เพราะจักรวาลถ้ามองด้วยสายตาในยามค่ำคืนจะดูเสมือนแม่น้ำสีขาวในกลางท้องฟ้ายามค่ำคืนนั่นเอง (ผู้เขียน)

คำถามที่ 15 เรื่อง จำนวนปริมาณแห่งแม่น้ำคงคา ดวงดาว และจักรวาล

- **ถาม** จำนวนเมล็ดทรายในท้องคงคานที่ เราพบว่าแม่น้ำคงคาเป็นอันมากนับด้วยเมล็ดทรายเหล่านั้น จำนวนแห่งเมล็ดทรายในคงคานที่ทั้งหลาย จักนับได้ว่ามากมายเพียงใด

► **ตอบ** มากมายนักแล้ว เพราะคงคานที่เองก็ยังมีปริมาณมากจนมิอาจคำนวณได้ จักป่วยกล่าวไปใยถึงเมล็ดทรายในท้องคงคานที่เหล่านั้น

นอกจากนี้พระพุทธองค์ทรงยังกล่าวถึงจำนวนมหาศาลแห่งแม่น้ำคงคาที่มีจำนวนมากมายเท่ากับเมล็ดทรายในแม่น้ำคงคาจากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ในด้านจักรวาลของพระพุทธเจ้า ซึ่งแม่น้ำคงคาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็คือแกแลกซีในอวกาศนั่นเอง ทั้งยังทรงทราบถึงจำนวนอันมากมายของกาแล็กซีในจักรวาลโดยได้เปรียบเทียบจำนวนไว้กับเมล็ดทรายทั้งหมดในแม่น้ำคงคาที่มีจำนวนมหาศาลยิ่งนัก จากการคำนวณของทางดาราศาสตร์ คาดว่าจำนวน จักรวาล ที่เปรียบได้กับโลกธาตุ พุทธเกษตร มีมากกว่าสามพันล้านจักรวาล(ผู้เขียน)

บทที่ 7

ลักษณะแห่งตถาคตและพระอริยบุคคล

คำถามที่ 1 เรื่อง นามว่าตถาคต

► **ถาม** หากมีผู้กล่าวว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาอยู่ พระพุทธเจ้าดำเนินอยู่ พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ตถาคตตบธรรมอยู่อย่างนี้ไซ้ร บুদ্ধผู้กล่าวนั้นมีความเข้าใจในธรรมอรรถอันพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้เพียงใด

► **ตอบ** บุคคลผู้กล่าวนั้นมิได้เข้าใจแจ่มแจ้งในธรรมอรรถอันเราแสดงไว้เลย

โดยความจริงแล้วพระตถาคตปราศจากที่มาและปราศจากที่ไป เหตุ นั้นจึงชื่อว่าตถาคต

“ตถาคต” นั้น คือสภาพความเป็นอย่างนั้นแห่งธรรมดาทั้งปวง

คำถามที่ 2 เรื่อง ตัวเรา

- ▶ **ถาม** การที่พระพุทธเจ้ากล่าวว่า “ตัวเรา ตัวเรา” นั้น ความจริงเป็นเช่นใด
- ▶ **ตอบ** โดยความจริงแล้วก็ไม่มีตัวเราอยู่เลย ก็แต่ปุณณยอมียึดถือว่ามีตัวเราอยู่ แม้ปุณณก็เถอะพระพุทธเจ้ายังกล่าวว่า โดยความจริงแล้ว ปราศจากสภาวะแห่งปุณณ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่าปุณณ

คำถามที่ 3 เรื่อง ลักษณะแห่งวาทีของพระพุทธเจ้า

- ▶ **ถาม** พระพุทธเจ้ามีลักษณะแห่งวาทีเป็นเช่นใด
- ▶ **ตอบ** พระพุทธเจ้ามีลักษณะแห่งวาทีดังนี้
 - 1) สัจวาที พุทความจริง คือ เว้นการพูดเท็จ พุทความจริง เว้นการพูดส่อเสียด
 - 2) ภูตวาที พุทสิ่งที่จริง คือ คำพูดแน่นอนและคงที่
 - 3) ตถวาที พุทอย่างไร ทำอย่างนั้น

- 4) อวิตถวาที การกล่าวคำพูดที่ไม่ผิดไปจากความจริงของสภาพธรรม
นั้น
- 5) อนัญญถวาที การกล่าวคำพูดที่ไม่เป็นไปโดยประการอื่นจากความจริงอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าได้กล่าวยืนยันลักษณะวาทีของพระองค์ เพื่อกระตุ้นความ
เชื่อมั่นในคำสอนที่พระองค์ได้ตรัสสอนในเรื่องอิสระจากความคิด และ
การจัดความสำคัญมันหมาย ที่เป็นคำสอนที่สำคัญยิ่งในพระสูตร
(ผู้เขียน)

คำถามที่ 4 เรื่อง ลักษณะแห่งจักขุของ พระพุทธเจ้า

► **ถาม** พระพุทธเจ้ามีลักษณะแห่งจักขุเป็นเช่นใด

► **ตอบ** พระพุทธเจ้ามีลักษณะแห่งจักขุดังนี้

- 1) มีมังสะจักขุ(ตาเนื้อ) เห็นแต่ในที่แจ้ง ไม่เห็นในที่มืด เห็นแต่
ข้างหน้า ไม่เห็นข้างหลัง

- 2) มีทิพจักขุ (ตาทิพย์) จักเห็นได้ทั้งข้างหน้า ข้างหลัง ข้างนอก
ข้างใน จะเห็นหมด ไม่มีสิ่งใดกั้นขวาง
- 3) มีปัญญจักขุ(ตาปัญญา) สามารถเห็นแจ้งแทงทะลุ ถึงความตื้น
ลึก หนา บาง ในอักษรอรรธ ตลอดจนกฎแห่งกรรมดี กรรมชั่ว
ทั้งอดีตชาติ และอนาคตชาติ ประหนึ่งวางব্যอยู่ในฝ่ามือตนเอง
- 4) มีธรรมจักขุ(ดวงตาอันเห็นธรรม) สามารถเห็นพุทธธรรมในสมัย
แห่งกาล 3 มีความสะดวกยาวนานับประการ เผยแพร่ธรรม
ตามพื้นฐานของแต่ละคน โดยไม่พลาดโอกาส

พระพุทธเจ้าได้เทศนาเกี่ยวกับลักษณะแห่งจักขุของพระพุทธเจ้า
สิ่งนี้มีความสำคัญมาก คือ

- 1) ในแง่การใช้จักขุของพระองค์แบบต่าง ๆ ฝึกมองให้ลึกใน
ธรรมชาติของสรรพสิ่ง ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ
จักขุของพระองค์ที่มีศักยภาพที่เป็นอนิจนโดยทรงมองเห็นและ
รู้จักสิ่งมีชีวิตจำนวนมากมายมหาศาล ที่มีอยู่ในระบบโลกธาตุ
เหล่านี้ โดยทรงมองเห็นในรูป ความคิด จิต และอารมณ์
ความรู้สึกของทุกสรรพสัตว์ และพระองค์สามารถสั่งสอนสรรพ
สัตว์เหล่านั้นได้อย่างสอดคล้อง นอกจากนั้นสำหรับบุคคลผู้มี

ศรัทธาในพระสูตร พระองค์ก็จะทรงมองเห็นเขาเหล่านั้นที่เป็น
สรรพสัตว์พิเศษที่เปล่งแสงแห่งโชติ ด้วยจักขุของพระองค์ด้วย
เช่นกัน

- 2) ในแง่การใช้จักขุของการเพ่งมองเห็นรูปลักษณะ สิ่งนี้มี
ความสำคัญเพราะพระพุทธองค์ได้สั่งสอนแนวทางแห่งการ
พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ไม่
ควรยึดถือ สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนเป็นความว่าง
โดยพิจารณาว่ารูปลักษณะทั้งปวงแท้จริง ไม่มีสภาวะแห่ง
รูปลักษณะเลย ไม่ต้องไปยึดติดหรือไปปรุงแต่ง

สำหรับการมองเห็นรูปลักษณะ โดยรูปลักษณะความจริงก็คือ
ความคิดแบบหนึ่งนั่นเอง เมื่อเราเกิดความคิดเกี่ยวกับบางสิ่ง ภาพ
ของสิ่งนั้นก็จะปรากฏอยู่ในความคิดของเรา แต่เราต้องพิจารณาให้
ถี่ถ้วนว่ามันเป็นเพียงความคิดของเราเท่านั้น มันไม่ใช่สิ่งนั้นจริงๆ
เป็นแต่เพียงความจำได้หมายรู้ของเราหรือสัญญาของเราเกี่ยวกับสิ่ง
เหล่านั้นเท่านั้น

ตามองเห็น ภาพจากตา รูปลักษณะ (รูป)

ดรรชนีความรู้สึก ความรู้สึกของตาจากลักษณะ (เวทนา)

ตาจำภาพได้ ความจำได้ของตาจากภาพในสมอง (สัญญา)

ตาคิดปรุงแต่งภาพ การปรุงแต่งภาพที่เห็น (สังขาร)

ตารับรู้ภาพ การรับรู้ภาพของตา (วิญญาณ)

ดังนั้น เมื่อเราเพิ่งพิจารณา จนพบสิ่งต่างๆ ในโลกนี้เป็นสัญญาตา เป็นความว่าง โดยพิจารณาว่ารูปลักษณะทั้งปวง แท้จริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะ(เพราะว่าที่ใดก็ตามที่มีรูปลักษณะที่นั่นเป็นมายา) ไม่ต้องไปยึดติด เมื่อพิจารณารูปลักษณะแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะ ก็จะทำลายอวิชชา ตัดวงจรแห่งปฏิจสมุปบาท ทำลายอวิชชาให้สิ้นลง ซึ่งจะทำให้เป็นมรรควิธีสู่อันตรสัมมาสัมโพธิ์ต่อไป (ผู้เขียน)

คำถามที่ 5 เรื่อง พระสัมพุทธเจ้ากับการมีอาตมะทศนะ มีปคละทศนะ มีสัตวะทศนะ มีชีวะทศนะ

- **ถาม** ถ้ามีบุคคลมากล่าวว่า พระสัมพุทธเจ้าตรัสว่ามีอาตมะทศนะ มีปคละทศนะ มีสัตวะทศนะ มีชีวะทศนะ ดังนี้ไซ้ สุภติ เธอมีความคิด

เห็นเป็นไฉน บุคคลนั้นเข้าใจแจ่มแจ้งในธรรมอรรถอันเราแสดงไว้หรือไม่”

- ▶ **ตอบ** หามิได้ บุคคลนั้นไม่เข้าใจแจ่มแจ้งในธรรมอรรถอันพระพุทธเจ้าแสดงไว้เลย ชื่อนั้นเพราะพระพุทธเจ้าตรัสแล้วว่า อาตมะ ทัสนะ ปุคคะ ทัสนะ สัตวะ ทัสนะ ชีวะ ทัสนะ โดยความจริงแล้ว ก็ปราศจากสภาวะแห่งอาตมะ ทัสนะ ปุคคะ ทัสนะ สัตวะ ทัสนะ ชีวะ ทัสนะ ดังนั้นจึงเรียกว่า อาตมะ ทัสนะ ปุคคะ ทัสนะ สัตวะ ทัสนะ ชีวะ ทัสนะ

คำถามที่ 6 เรื่อง การมองเห็นตถาคต

- ▶ **ถาม** เราสามารถมองเห็นตถาคตได้โดยวิธีใด
- ▶ **ตอบ** ไม่สามารถมองเห็นตถาคตได้จากรูปลักษณะของตถาคต ไม่สามารถมองเห็นตถาคตได้จากรูปกายอันสมบูรณ์ของตถาคต ไม่สามารถมองเห็นตถาคตได้จากสรรพลักษณะของตถาคต ไม่สามารถมองเห็นตถาคตได้จากมหาบุรุษลักษณะ 32 ขอตถาคตบุคคลเหล่าใด ยึดถือรูปกายของตถาคต บุคคลเหล่าใด ยึดถือเสียงของตถาคต

พวกเขาเหล่านั้น พยายามพยายามในมรรควิถีสืบไป พวกเขาเหล่านั้นจะไม่สามารถมองเห็นตาคัดได้ เขาจะต้องมองผ่านธรรม ต้องอาศัยธรรมเป็นแนวทางชี้แนะ กระนั้นธรรมชาติที่แท้จริงก็ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา และไม่มีทางที่ใครจะรับรู้ธรรมในลักษณะที่เป็นวัตถุสิ่งของได้

ตาคัดจะถูกมองเห็นได้จากผู้ที่เห็นว่ารูปลักษณะนั้นปราศจากลักษณะ เพราะว่าอะไรก็ตามที่ตาคัดสอนว่ามีรูปร่างลักษณะจริงแล้วหาว่ามีรูปร่างลักษณะไม่ ที่ใดก็ตามปราศจากรูปร่างลักษณะที่นั่นไม่มีมาหา

คำถามที่ 7 เรื่อง พระอริยบุคคล

- ▶ **ถาม** พระโสดาบันจักสามารถนสึการว่า เราได้บรรลุโสดาปัตติผลได้หรือไม่”

พระสกทาคามีจักสามารถนสึการว่า เราได้บรรลุสกทาคามีผลได้หรือไม่ “

พระอนาคามีจักสามารถมนสิการว่า เราได้บรรลุอนาคามีผลได้หรือไม่ “

พระอรหันต์จักสามารถมนสิการว่า เราได้บรรลุอรหัตตมรรคผลได้หรือไม่ “

- **ตอบ** พระโสดาบันบุคคลนั้นเชื่อว่าเป็นผู้ชนะกระแส (วิญญาณ 6 รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ) แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่เป็นผู้ชนะกระแส(วิญญาณ 6 รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ)เลย ดังนั้นถูกจึงเรียกว่าพระโสดาบัน ผู้ชนะกระแส (วิญญาณ 6 รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ)

พระสกทาคามีเชื่อว่าเป็นผู้จักเวียนกลับมาเกิดอีกครั้งเดียว แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดเวียนกลับมาเกิดอีกครั้งเดียว ดังนั้นจึงถูกเรียกว่า พระสกทาคามี ผู้จักเวียนกลับมาเกิดอีกครั้งเดียว”

พระอนาคามีเชื่อว่าเป็นผู้ไม่เวียนกลับมาอีกเกิดอีก แต่โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะใดที่ไม่เวียนกลับมาเกิดอีก ดังนั้นจึงถูกเรียกว่า พระอนาคามี ผู้ไม่เวียนกลับมาเกิดอีก

พระอรหันต์มีเชื่อว่าเป็นผู้มีธรรมที่เรียกว่าอรหนต์(ธรรมที่สำเร็จสู่นิพพาน) แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะธรรมที่เรียกว่าอรหนต์(ธรรมที่

สำเร็จสู่นิพพาน) ดังนั้นจึงถูกเรียกว่าพระอรหันต์ ผู้มีธรรมที่เรียกว่า
อรหันต์(ธรรมที่สำเร็จสู่นิพพาน)

หากพระอริยบุคคลระดับใดจักพึงมนสิการว่า เราบรรลุอย่างนี้ไฉไร ก็
ชื่อว่าได้ยึดถือในอาตมะลักษณะ ปุคคละลักษณะ สัตวะลักษณะและ
ชีวะลักษณะเข้าแล้ว

คำถามที่ 8 เรื่องพระอริยบุคคล

- ▶ **ถาม** พระองค์ตรัสว่าในหมู่ผู้พระที่ปฏิบัติสมาธิอยู่ในป่าที่สงบอัน
ยอดเยี่ยมนั้น ได้แก่ สุกุติ ซึ่งเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในหมู่พระที่ปฏิบัติ
สมาธิอยู่ในป่าที่สงบ

สุกุติจะกล่าวว่า ตัวเขาเป็นเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในหมู่พระที่ปฏิบัติ
สมาธิอยู่ในป่าที่สงบ ได้หรือไม่

รู้ชัดแจ่มแจ้งในจิตพละตติต่างๆนั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไฉน

- ▶ **ตอบ** ถ้าสุกุติยังกล่าวว่า ตัวเขาเป็นเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในหมู่พระ
ที่ปฏิบัติสมาธิอยู่ในป่าที่สงบ อย่างนี้ไฉไร พระพุทธเจ้าจักไม่ตรัสว่าสุ

ภูติเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในหมู่พระที่ปฏิบัติสมาธิอยู่ในป่าที่สงบ
โดยความจริงแล้วสุภูติมิได้ยึดถือในปฏิบัติเลย ฉะนั้นพระองค์จึง
ตรัสยกย่องว่า สุภูติเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในหมู่พระที่ปฏิบัติสมาธิอยู่
ในป่าที่สงบ”

บทที่ 8

คำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตร

ในประเทศไทยการศึกษาศาสนาในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตรของพระสงฆ์หรือฆราวาสธรรมเป็นส่วนใหญ่จะใช้หนังสือพระสูตรฉบับที่แปลมาจากภาษาสันสกฤตมาเป็นภาษาจีนของท่านมหาเถระเสวียนจิ่งหรือพระถังซำจั๋ง ที่ได้คัดลอกพระสูตรนี้มาจากมหาวิทยาลัยนาลันทา และได้แปลออกมาเป็นฉบับภาษาจีน โดยพระสูตรฉบับภาษาจีนนี้ที่แปลเป็นภาษาไทย ที่นิยมกันมากอย่างแพร่หลายได้แก่ พระสูตรฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยของท่านเสถียรโพธิ์นันทะ นับว่าเป็นเพชรเม็ดงามในการแปลพระสูตรศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน ท่านได้ใช้ศัพท์บัญญัติที่สูงส่งและมีความงดงามทั้งทางด้านภาษาและกวีนิพนธ์ ที่ข้าพเจ้าได้ใช้เป็นหลักในการศึกษาพระสูตรนี้ตั้งแต่แรกเริ่ม แต่ก็พบอุปสรรคหลายประการในการเข้าถึงความเข้าใจในพระสูตร ด้วยศัพท์สูงต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้แต่เดิม

และที่บัญญัติขึ้นใหม่ ตลอดจนความระย่นย่อของการเข้ารหัสไว้ใน
ถ้อยคำต่าง ๆ ของพระสูตร

แต่ต่อมาภายหลังได้มีโอกาสศึกษาวัชรปรัชญาปารมิตาสูตร
ฉบับที่แปลจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาอังกฤษ ของ Edward
Conze (แปลเป็นภาษาไทย โดย นิรนาม) และหนังสือเพชรตัด
ทำลายมายา ของ ดิช นัท ฮันท์ (แปลเป็นภาษาไทย โดย สดใส
ขันติวรพงศ์) เปรียบเทียบกับพระสูตรฉบับที่แปลจากภาษา
สันสกฤตเป็นภาษาจีนโดยพระมหาเถระเสวียนจิ่งหรือพระถังซำจั๋ง
(แปลโดยท่านอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ) พบว่ามีเนื้อหาหลาย
ข้อความที่แตกต่างกันทั้งที่ ต่างกันเล็กน้อยมีความหมายเดียวกัน
และที่แตกต่างอย่างมาก มีความหมายที่ไม่เหมือนกันเลย รวมทั้ง
มีหลายข้อความเมื่อเปรียบเทียบกับกันก็ขาดหายไปเลยก็มี นอกจากนี้
เนื้อหาสำคัญที่เป็นจุดเน้นในพระสูตรก็เหมือนถูกซ่อนเร้นไปก็มี

ข้าพเจ้าเมื่อศึกษาเปรียบเทียบแล้ว ได้พบส่วนสำคัญที่
อาจจะขาดการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญเด่นชัด ทั้งที่เป็นเรื่องที่
สำคัญมากต่อการพัฒนาจิตสู่ความหลุดพ้นได้แก่การค้นพบธรรมอัน

สำคัญยิ่งในเรื่องอิสระจากความคิดและ การละความยึดมั่นต่อความสำคัญมั่นหมายตลอดจนโพธิสภาวะ รวมทั้งความงดงามของบทสวดทำของพระสูตร ที่เป็นเพชรที่แฝงเร้นอยู่ในพระสูตร และมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาจิตระดับสูง จึงได้หยิบยกข้อความในส่วนนี้มาขยายความในบทสวดทำ เพื่อประดับหัวแหวนของพระสูตรนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งต่อไป

คำถามที่ 1 เรื่อง อิสระจากความคิด

- **ถาม** จงแสดงคำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตรในเรื่อง อิสระจากความคิด
- **ตอบ** คำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตรเรื่อง อิสระจากความคิด พระพุทธเจ้าได้เทศนาไว้ดังนี้

ถ้าแม้ผู้ใดได้ฟังพระสูตรนี้ แล้วบังเกิดศรัทธาเลื่อมใส
เข้าใจและรับปฏิบัติบุคคลเช่นนี้ย่อมเป็นเลิศหาได้ยากแท้

จิตของบุคคลนั้นจะไม่ถูกครอบงำด้วยอาตมะลักษณะ ปุคค
ลักษณะ สัตวะลักษณะ และชีวะลักษณะ เพราะว่า ความคิด
เกี่ยวกับอาตมะลักษณะ ปุคคลักษณะ สัตวะลักษณะ และชี
วะลักษณะ นั้น แท้จริงแล้วมิใช่ความคิด เนื่องจาก บรรดา
พระพุทธเจ้าทั้งปวงได้พระนามว่าพระพุทธเจ้า ก็เพราะท่านเหล่านั้น
นั้น ล้วน เป็นอิสระจากความคิด

เมื่อพระโพธิสัตว์บรรลุถึงพุทธจิต รู้ตื่น รู้เบิกบาน เป็นนิ
จอย่างไม่มีใครเสมอเหมือนนั้น ท่านต้องละทิ้งความคิดทั้งปวง ท่าน
ย่อมไม่ยึดมั่นผูกพันอยู่กับ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และ
ธรรมารมณ์ จิตท่านย่อมลุลึงความไม่ยึดมั่นผูกพันอยู่กับสิ่งใด

จิตของคนปัจจุบันที่ชอบดำรงจิตอยู่ในความคิด โดยสมอง
วนเวียนไปมากับความคิดในอดีต ความคิดในอนาคต โดยไม่
พยายามดำรงจิตอยู่ในปัจจุบัน สร้างให้เกิดตัวตนการยึดติด ทำให้
ชีวิตเป็นทุกข์ ดังนั้นการละทิ้งความคิดทั้งปวง ไม่ถูกครอบงำด้วย
อาตมะลักษณะ ปุคคลักษณะ สัตวะลักษณะ และชีวะลักษณะ
(ความคิดตั้งอยู่ที่ฐานคิดในส่วนสมอง) จิตของ

บุคคลนั้น (จิตตั้งอยู่ที่ฐานใจ) และให้วางสติกำหนดรู้ไว้ที่ฐานกาย (ทำอานาปานสติ พิจารณาด้วยสติปัฏฐาน4) จิตย่อมไม่ยึดมั่นผูกพัน อยู่กับ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และ ธรรมารมณ์ ทำให้จิตย่อมถึงความ เป็นอิสระไม่ยึดมั่นผูกพันอยู่กับสิ่งใดบรรลุจิต รู้ตื่น รู้เบิกบาน เป็นนิมิต อย่างไม่มีใครเสมอเหมือน

คำถามที่ 2 เรื่อง ความสำคัญนัยหมาย

- ▶ **ถาม** จงแสดงคำสอนสำคัญที่แฝงเร้นในพระสูตรในเรื่อง ความสำคัญนัยหมายและการตรัสรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์
- ▶ **ตอบ** ความสำคัญแห่งความสำคัญนัยหมายและการตรัสรู้ที่ถูกต้อง สมบูรณ์

การความสำคัญนัยหมาย

ความสำคัญนัยหมาย(นันทิ หรือ ความเพียร) หมายถึง การตั้ง ความหวังเกินกำลังตน การไม่รู้จักประมาณตน การตั้งอยู่ในความ ประมาท การไม่รู้จักคบคน

การไม่แยกแยะดีหรือชั่ว การเป็นคนว่ายากสอนยาก การเป็นคนมี
ศรัทธาไม่มั่นคง

การเป็นคนเชื่ออะไรง่าย ทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ เป็นที่มาแห่ง
ความยากลำบากภายหลังทั้งสิ้น

ถ้าพวกเขาได้ละเสียถึงความสำคัญมั่นหมาย

พวกเขาจะไม่มีที่ยึดมั่นถือผูกพันในอาตมะลักษณะ (ไม่ยึดมั่นใน
ตัวตน)

และบุคคลละลักษณะไม่ยึดมั่นบุคคล มีจิตที่สมดุล ไม่เลือกรักเลือกชัง)
ไม่ยึดถือผูกพันในสัตวะลักษณะ(ไม่ยึดถือในชั้นรหิ ปรกอบด้วย รูป
เวทนา(ความรู้สึกร พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ) สัญญา(ความจำได้หมายรู้)
สังขาร(ความคิดปรุงแต่ง) วิญญาณ(ความรู้แจ้งแห่งอารมณ์ทางตาหูจมูก
ลิ้นกายใจ)

และต้องไม่ยึดถือผูกพันในชีวะลักษณะ(สภาวะชีวิตแห่งสรรพสัตว์ที่เวียน
ว่ายในวัฏสงสาร)พวกเขาจะไม่ยึดมั่นถือมั่นโดยแท้จริง

นั่นคือสิ่งที่รับรู้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต วิญญาณหรือบุคคลจริง ๆ แล้วหาที่มีความ
รับรู้ในลักษณะดังกล่าวไม่

สำหรับพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้ละทิ้งความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายทั้งปวงไว้เบื้องหลังแล้ว

สำหรับพระโพธิสัตว์ สิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่ หลังจากที่เขาได้จัดความสำคัญมั่นหมายทั้งหมดแล้ว ก็ควรจะยกระดับความคิดของเขาไปยังจุดสูงสุด นั่นคือ การตรัสรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์

เขาควรจะสร้างความคิดอย่างหนึ่งขึ้น เป็นความคิดยังไม่จำเป็นต้องอาศัย รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ เป็นความคิดที่ไม่อิงอาศัยใดๆ ทั้งสิ้น ก็เพราะว่าการอิงอาศัยใดๆ แท้จริงแล้วหาได้มีการอิงอาศัยไม่

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงสั่งสอนโพธิสัตว์ว่าองค์ใดบำเพ็ญทานด้วยความสำคัญมั่นหมาย อุปมาดังบุคคลเดินอยู่ในความมืด เขาจะไม่เห็นสิ่งใด แต่ถ้าโพธิสัตว์บำเพ็ญทานโดยละความสำคัญมั่นหมายแล้ว ไชริ์ อุปมาดังบุรุษตาดีเดินอยู่กลางแดด เขาย่อมเห็นทุกสีสน์ทุกรูปทรง

ทำไมพระโพธิสัตว์ควรจะบริจาคทานในลักษณะเช่นนั้น เป็นเพราะว่าความสำคัญมั่นหมาย(การรับรู้) เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เท่ากับ

การไม่สำคัญมั่นหมาย (ไม่รับรู้) เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตที่กล่าวถึงแล้วนั้นโดยแท้จริงหาสิ่งมีชีวิตใดเลย

- 1) ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะว่าการบริจาทานโดยมีความสำคัญมั่นหมาย จิตยังมีความยึดมั่นติดกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ จิตยังมีการยึดมั่นในอาตมะลักษณะ บุคคละลักษณะ สัตวะลักษณะและชีวะลักษณะ เท่ากับว่าความคิดยังไม่อิสระ

ดังนั้น การที่ตถาคตตรัสให้พระโพธิสัตว์

กำหนดความสำคัญมั่นหมาย(การรับรู้)เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เท่ากับ การไม่สำคัญมั่นหมาย(ไม่รับรู้)เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต

หมายถึง พระโพธิสัตว์บริจาทานไปแล้ว ไม่เกิดสภาวะความสำคัญมั่นหมายหรือความไม่สำคัญมั่นหมายต่อสิ่งมีชีวิตนั้นๆ

นอกจากนี้สิ่งมีชีวิตที่กล่าวถึงแล้วนั้นโดยแท้จริงหาสิ่งมีชีวิตใดเลย ทำให้การบริจาทานก็ยังไม่ทราบเลยว่ามีสิ่งมีชีวิตหรือไม่สิ่งมีชีวิตมารับบริจาทานนั้น

ทำให้การบริจาทานเป็นลักษณะที่ไม่รู้ให้ใคร และไม่รู้ว่าจริงๆ แล้วมีใครรับไปหรือไม่ หรือบางทีไม่รู้ว่าได้บริจาคอะไรเป็น

ทาน ก็ย่อมทำให้การบริจาทานของพระโพธิสัตว์เป็นกุศลสูงสุด
ตามที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ (ผู้เขียน)

ผู้ไม่สำคัญมั่นหมายแล้ว จะไม่เกิดนันทิ (ความเพลิน) โดยการใช้
ธรรมะจากพระสูตรเพื่อสนับสนุนได้แก่

นั่นไม่ใช่ของเรา (เนตังมะมะ)

นั่นไม่ใช่เรา (เนโสหฺมสมิ)

นั่นไม่ใช่ตัวตนของเรา (นเมโสอัตตา)

สิ่งของทั้งหลาย ไม่ใช่สิ่งของ

ชีวิตทั้งหลาย ไม่ใช่ชีวิต

คำถามที่ 3 เรื่อง การมองสรรพสิ่ง จากบทสุดท้ายของพระ
สูตร (ฉบับ Edward Conze แปลจากภาษาสันสกฤตเป็น
ภาษาอังกฤษ)

► **ถาม** จงอธิบาย บทสุดท้ายของพระสูตร ที่กล่าวว่า

การเห็นดวงดาวว่าเป็นตะเกียงนั้นเป็นการมองเห็นที่ผิดพลาด เหมือนกับ การแสดงที่หลอกลวง(การแสดงมายากล) หยดน้ำค้าง หรือ ฟองน้ำ ความฝัน สายฟ้า หรือ เมฆหมอก สิ่งเหล่านี้หา มีตัวตนที่เที่ยงแท้ ไม่ ดังนั้น ในการมองสรรพสิ่ง บุคคลพึงพิจารณาว่าอะไรเป็นเงื่อนไข เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นด้วย

- **ตอบ** สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ สามารถเปลี่ยนไปได้เพราะมีการอาศัยร่วมกันกับสิ่งอื่น ดังเช่น น้ำ เมื่อไปอาศัยอยู่กับความร้อน มันจะกลายเป็นไอ เมื่อไอน้ำไปอาศัยอยู่กับความเย็น ก็จะกลายเป็นฝน เมื่อ น้ำไปอาศัยอยู่กับความเย็นจัดมาก น้ำก็จะกลายเป็นน้ำแข็ง เพราะอาศัยร่วมกับสิ่งอื่น แต่ธาตุแท้ของน้ำก็ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ที่เปลี่ยนไปก็เพราะมีการอาศัยร่วมกันกับสิ่งอื่นเท่านั้น

ดูจดดินเหนียวที่ใช้ปั้นหุ่น ไม่ว่าดินเหนียวนั้นน้ำจะถูกปั้นเป็น เทวดาที่แสดงความเป็นกุศล หรือจะถูกปั้นเป็นอสุรกายที่แสดงความเป็นอกุศล แต่ไม่ว่าจะปั้นเป็นอะไรแก่นแท้ของสิ่งต่างๆ ที่เสกสรรขึ้นก็เป็นดินเหนียวเช่นกัน ทุกสรรพสิ่งไม่ว่าจะดีหรือชั่ว กุศลหรืออกุศล

ธรรมหรืออธรรม ล้วนเป็นสิ่งเดียวกันทั้งสิ้น สิ่ง que เปลี่ยนไปล้วนเปลี่ยนไปด้วยเหตุปัจจัยที่เราต้องพิจารณาให้ละเอียดและลึกซึ้งถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

แม้แต่ใจของคน บางครั้งดีใจ บางครั้งเสียใจ แต่ความดีใจหรือเสียใจเหล่านี้หาได้เป็นคุณสมบัติที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลงของใจไม่ แต่มันเกิดขึ้นและมันอาศัยร่วมกันกับสิ่งอื่นต่างหาก เพราะใจแท้ๆของเราคือความว่างเท่านั้น

แก่นแท้ของสรรพสิ่งเป็นความว่าง แม้ในทางปรากฏการณ์จะดูเหมือนว่ามีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นานา อันเนื่องมาจากการอาศัยร่วมกันกับสิ่งอื่นก็ตาม แต่ตัวแก่นแท้ของสรรพสิ่งหาได้เปลี่ยนแปลงไม่

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวเราและทุกสรรพสิ่งมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวจำกัดอยู่เฉพาะตัว แต่ทว่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติและธรรมชาติรอบตัว รวมแม้กระทั่งต่อเนื่องขึ้นไปถึงดวงดาว อวกาศและจักรวาล ดังคำกล่าวที่ว่าผีเสื้อโบยบิน เกิดพายุแผ่นดินสะท้านสะเทือน เด็กดอกไม้สะเทือนไปถึงดวงดาว ทำให้การพิจารณาสรรพสิ่งควรต้องพิจารณาดูว่าอะไรเป็นเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นด้วย ดูว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ก่อกำเนิด อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ดับไป ต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งเพื่อให้มองเห็นทะลุถึงธรรมชาติแห่งทุกสรรพสิ่ง

คำถามที่ 4 เรื่อง คาลา 4 บาท

- ▶ **ถาม** จงแสดง คาลา 4 บาท และความสำคัญของคาลา 4 บาท มาให้ทราบ
- ▶ **ตอบ** คาลา 4 บาท เป็นแนวทางการปฏิบัติจิตขั้นเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ยังปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ 4 ข้อ

ซึ่งคาลา 4 บาทในพระสูตรก็ไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าอะไรคือ คาลา 4 บาท ในบางอรรถกถา ได้แก่อรรถกถาวัชรปรัชญาปารมิตา โดย พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ จากหนังสือ วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร สำนักพิมพ์เลียงเชียง ได้เขียนไว้ดังนี้

“คาลา 4 บาท เป็นระดับขั้นในวิถีดำเนิน 4 ขั้น สำหรับผู้
แสวงพุทธธรรม ได้แก่

บาทที่ 1 เรียกว่า ศูนัยกาย

ความหมาย กายนั้นบิตามารดาเป็นผู้ให้กำเนิด มีทวารทั้ง 4 ไหลตลอดเวลา นานาปฏิภูล ธาตุ 4 อันประสานรวมกันอยู่ ย่อมจะเสื่อมสลายในที่สุด ผู้มีสติปัญญา ประจักษ์แจ้งว่า กายเป็นมายา ใช้

กายอันเป็นมายนี้อาศัยพุทธานุภาพ บำเพ็ญศีล ปฏิบัติธรรม เรียกว่า เห็น
แจ้งศูนย์กาย

บาทที่ 2 เรียกว่า ศูนย์ใจ

ความหมาย หันมาดูใจตน ไวที่สุด มีสภาวะเหมือนมี
สภาวะดับเหมือนไม่มี ประจักษ์แจ้งใจจริงแท้ ตื่นตลอด ไม่หลง
เลอะ ไม่หันเหแปรปรวนตามความคิดอันผันแปร เรียกว่า เห็นแจ้ง
ศูนย์ใจ

บาทที่ 3 เรียกว่า ศูนย์ภาวะ

ความหมาย หันมาดูภาวะเดิมสงบนิ่ง เข้าถึงโดยความรู้สึก
เปลี่ยนแปลงไม่สิ้นสุด ประจักษ์แจ้งชัด ตื่นเองแจ้งเอง ทั้งสงบทั้ง
เคลื่อนไหว เรียกว่า เห็นแจ้งศูนย์ภาวะ

บาทที่ 4 เรียกว่า ศูนย์ธรรม

ความหมาย หันมาดูธรรมสูตร อันธกถาแสดงนั้นล้วนเป็น
ธรรมวิธี โนมนำอันสะดวกตาย อุปมาดั่งน้ำล้างฝุ่นละออง เปรียบ
ประหนึ่งป่วยไข้ให้หาย ได้เห็นแจ้งใจตน แจ้งศูนย์ธรรมแล้วใช้หาย
หยุดยา เรียกว่า เห็นแจ้งศูนย์ธรรม

อรรถธรรมของคาถา 4 บาทนี้ เป็นประตุนำไปสู่การพ้นของ
ปุถุชน เข้าสู่อริยมรรคตถาคตสมัยแห่งกาล 3 สำเร็จเป็นพุทธ
โพธิสัตว์บำเพ็ญตามระดับขั้นนี้

เห็นแจ้งบาทที่ 1 แล้วบำเพ็ญตามอรรถธรรม จักบรรลุโสดา
ปัตติผล

เห็นแจ้งบาทที่ 2 แล้วบำเพ็ญตามอรรถธรรม จักบรรลุสกิ
ทาคามีผล

เห็นแจ้งบาทที่ 3 แล้วบำเพ็ญตามอรรถธรรม จักบรรลุ
อนาคามีผล

เห็นแจ้งบาทที่ 4 แล้วบำเพ็ญตามอรรถธรรม จักบรรลุ
อรหัตผล

คาถา 4 บาทนี้ ได้เปิดประตูพุทธธรรมไว้วาง หากยึดถือปฏิบัติ
และนำไปประกาศแสดงแก่คนอื่น ๆ ทำให้ผู้ได้สำเหนียกเห็นแจ้งใน
พุทธทิสฺส ย่อมจะสำเร็จเป็นพุทธ ดังนั้นจึงได้บุญมหาศาล อันบุญ
กุศลที่ได้รับนั้น จะประเสริฐเลิศล้ำ ยิ่งกว่าการบริจาคทานด้วยสัต
รัตนะ ”

แต่ผู้รู้ในธรรมบางท่านจับเอาลักษณะ 4 ประการในพระสูตรที่ได้กล่าวถึงบัญญัติสำคัญ 4 ประการในเรื่องการที่ผู้ที่ปรารถนาในการเป็นพระโพธิสัตว์ต้องไม่มีความยึดถือในสิ่ง 4 สิ่งต่อไปนี้ได้แก่การไม่มีความยึดถือผูกพันในอาตมะลักษณะ ปุคคละลักษณะ สัตวะลักษณะ และชีวะลักษณะ มาเป็นคาถา 4 บาท ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) ต้องไม่มีความยึดถือผูกพันในอาตมะลักษณะ (ไม่ยึดมั่นในตัวตน)
- 2) ต้องไม่มีความยึดถือผูกพันในปุคคละลักษณะ (ไม่ยึดมั่นบุคคล มีจิตที่สมดุล ไม่เลือกรักเลือกชัง)
- 3) ต้องไม่ยึดถือผูกพันในสัตวะลักษณะ (ไม่ยึดถือในชั้นห้าประกอบด้วย รูป เวทนา(ความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ) สัญญา(ความจำได้หมายรู้) สังขาร(ความคิดปรุงแต่ง) วิญญาณ(ความรู้แจ้งแห่งอารมณ์ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ)
- 4) ต้องไม่ยึดถือผูกพันในชีวะลักษณะ (สภาวะชีวิตแห่งสรรพสัตว์ที่เวียนว่ายในวัฏสงสาร)

สำหรับผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการไม่มีความยึดถือผูกพัน ในอาตมะลักษณะ ปุคคละลักษณะ สัตวะลักษณะ และชีวะลักษณะ มาเป็นคาถา 4 บาท ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ยึดปรรตนาเป็นพระโพธิสัตว์ เพราะเป็นสิ่งที่มีการเน้นย้ำอย่างเด่นชัดในพระสูตรต่างกับในอรรถกถาซึ่งค่อนข้างแปลกแยกออกไป ซึ่งคงต้องให้ผู้อ่านและผู้รู้ในธรรมพิจารณา แต่ไม่ว่าจะยึดมั่นในแบบใดก็จะต้องสำเร็จในธรรมทุกวิถีทางแน่นอน

นอกจากนี้ในความคิดของผู้เขียน ยังให้ความสำคัญกับอีกสามสิ่งที่ควรต้องไม่ยึดถือผูกพัน ได้แก่

- 1) ต้องไม่ยึดถือผูกพันอยู่ในการบำเพ็ญทาน ไม่ยึดผลแห่งการบำเพ็ญทาน ไม่ยึดบุคคลที่เราบำเพ็ญทาน ไม่ยึดกับวัตถุทานที่เราบำเพ็ญทาน ไม่ยึดรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ จากการบำเพ็ญทาน ที่เรียกว่า ต้องมีความรักแบบไม่มีเงื่อนไข
- 2) ต้องละความยึดมั่นต่อความสำคัญมั่นหมาย
- 3) ต้องละความยึดมั่นต่อความคิด โดยดำรงจิตให้มีอิสระจากความคิด

ในความคิดผู้เขียนอาจจะจัดสามข้อนี้ ปรับเป็นข้อใดข้อหนึ่งของคาถา 4 บาท ก็ได้ เนื่องจากสามข้อนี้ก็เน้นจุดเน้นสำคัญในแนวทางปฏิบัติตนในพระสูตรเช่นกัน

สำหรับอานิสงส์ของการบริจาทานของการเผยแพร่พระธรรม คาถา 4 บาทจากเนื้อหาในพระสูตร

- 1) ถ้ามีกุลบุตร กุลธิดาใดๆได้สละร่างกายกอบทั้งชีวิตอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคงคานที่ออกบริจาทานเปรียบกับหากมีบุคคลได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้แม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท ประกาศแสดงอรรถแก่บุคคลอื่น ซึ่งบุคคลที่ได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้แม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท ประกาศแสดงอรรถแก่บุคคลอื่น ย่อมมีบุญกุศลมากมายยิ่งกว่า
- 2) หากมีบุคลลนำเอาสัปปัตตนะมีปริมาณเต็มท้าวสงขัยโลกธาตุนั้นไม่มีประมาณมาบริจาทาน เทียบกับผู้ปฏิบัติในพระสูตรแต่ถ้ามีกุลบุตร กุลธิดาใดๆตั้งจิตปรารถนาต่อพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ มาปฏิบัติตามซึ่งพระสูตรนี้แม้ที่สุดคาถาเพียง 4 บาท เขารับปฏิบัติเล่าเรียนสาธยายก็ดี

ประกาศแก่ผู้อื่นก็ดี ย่อมมีบุญกุศลพิเศษยิ่งกว่าผู้บริจาคทาน
นั้นเสียอีก

3) สรุปลานิสงส์จากพระสูตรของผู้ที่ปฏิบัติประพฤติดำเนินตามพระ
สูตรแม้ที่สุดเพียงคาถา 4 บาท และสามารถเจริญสาธยาย
พระสูตรได้

- บุคคลนั้นนับว่าเป็นบุคคลนั้นได้บรรลุสำเร็จซึ่งคุณานิสงส์อัน
อย่างเยี่ยมยอดชนิดหาได้โดยยาก
- บุคคลดังกล่าวนั้น เป็น ผู้ได้รับความสำเร็จแล้วในธรรมอัน
เป็นยอดสูงสุดซึ่งหาได้โดยยาก บุคคลดังกล่าวนั้น พระพุทธ
องค์ ย่อมทราบชัดอยู่ซึ่งผู้นั้น
- ย่อมเห็นอยู่ซึ่งผู้นั้น จักสำเร็จบรรลุคุณานิสงส์อันจักประมาณ
มิได้และไม่มีขอบเขต
- บุคคลดังกล่าวนั้นจักบรรลุคุณานิสงส์ซึ่งประมาณมิได้ กล่าว
มิได้ ปราศจากขอบเขต และเป็นอจินไตย บุคคลผู้เช่นนี้ชื่อ
ว่าเป็นผู้แบกคอนพระอนุตรสัมมาสัมโพธิของพระตถาคต

- บุคคลดังกล่าวผู้ที่สดับพระสูตรนี้บังเกิดศรัทธาจิตขึ้น นับว่าเป็นสรรพสัตว์ประเภทพิเศษที่หาได้ยากอย่างยิ่งไม่เหมือนสรรพสัตว์ทั่วไป
- บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่าผู้ทำทานด้วยสัปตรัตนะอันมีค่า ซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ท่วมมหาตรสหัสโลกธาตุมาบริจาทาน
- บุญกุศลของผู้นั้นจักโอฬารยิ่งกว่า ผู้ที่ทำทานด้วยการสละร่างกายกอบทั้งชีวิตอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกบริจาทาน
- บุญกุศลของผู้นั้นยิ่งกว่า ผู้ที่ทำงานด้วยในยามเช้าจักบริจาศรีระกายอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี ในยามกลางวันยังจักบริจาศรีระกายอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี แม้ในยามเย็นก็ยังจักบริจาศรีระกายอันมีประมาณดุจเมล็ดทรายในคางคานที่ออกเป็นทานก็ดี เขาจักสละสรีระตลอดกาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิก็ล้นอันไม่มีประมาณ ออกบริจาทานเป็นทานอยู่ตลอด
- บุญกุศลของผู้นั้นเพียง 1 ส่วน มากกว่าบุญกุศล 100 ส่วนของพระพุทธเจ้าที่เคยได้เฝ้าพระพุทธเจ้า และได้เฝ้า

พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย นับจำนวนแปดร้อยสี่พันหมื่นองสไย
นียุตะองค์

- บุญกุศลของผู้ນั้นยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอากองแห่งสัปัตตนะเท่า
ขุนเขาพระสุเมรุทั้งหลายใน มหาตริสหัสสโลกธาตุมาบริจาค
ทาน
- บุญกุศลของผู้�ั้นยิ่งกว่าบุคคลที่นำเอาสัปัตตนะมีปริมาณเต็ม
ท้าวสงขัยโลกธาตุอันไม่มีประมาณมาบริจาคทาน
- ผลของอานิสงส์ของผู้ปฏิบัติ เผยแพร่และเจริญสาธยายพระ
สูตร กรณีที่ถูกดูหมิ่นยำยีจากบุคคลอื่น บุคคลนั้น อัน
อกุศลกรรมแต่ปางหลังชาติก่อนสมควรแก่การจบลงสู่อบาย
หุคคตัญญิ แต่เมื่อเขาได้รับการดูหมิ่นยำยีจากคนอื่นในภพ
ปัจจุบัน อกุศลกรรมแต่ปางก่อนจึงดับสูญ บุคคลนั้นจัก
บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ

4) อานิสงส์แห่งสถานที่ใดมีผู้ได้ประกาศแสดงพระสูตรนี้
แม้ที่สุตคภาเพียง 4 บาท จากพระสูตรมีดังนี้

- ณ.สถานที่นั้นแลเป็นพระสถูปเจดีย์ ควรแก่การเคารพพนม
ไหว้กระทำการประทักษิณ และนำบุปผาชาตินานาพรรณมา
เกลิยบูชา
- ณ สถานที่ นั้น ทวยเทพมนุษย์และอสูรในโลกทั้งหลายถึง
กระทำสักการบูชาดูพระพุทธรูปวิหาร
- ณ สถานที่นั้น ย่อมชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่
และมีพระอัครสาวกสำนักอยู่

การปฏิบัติตามคาถา 4 บาท เป็นคาถาภาศรूपเนื้อหาการ
ปฏิบัติตนของวัชรปรัชญาปารมิตาสูตอย่างสั้นให้จดจำง่าย โดยที่
มุ่งให้ผู้ปฏิบัติจิตปลุกเมล็ดพันธุ์โพธิจิตต์ในดวงจิตให้ตื่นขึ้น เพื่อให้
เข้าสู่พุทธภาวะ ที่เป็นจิตเดิมแท้อันบริสุทธิ์ของมนุษย์ ที่มีความสดใสว่าง
ดุจดวงอาทิตย์

ที่มนุษย์ยังไม่ได้เข้าถึงจิตเดิมแท้หรือพุทธภาวะที่อยู่ในจิตใจของ
เราทุกคน เป็นพราหฺมในดวงจิตมีเมฆหมอกสีดำที่เกิดจากกิเลสและการ
ยึดติดในความเป็นทวิภาวะ ทำให้ตัวเรตกอยู่ในความทุกข์ เมื่อการ
ปฏิบัติจิตตามคาถา 4 บาท ได้ทำให้เกิดการจางคลายลงของกิเลสและ
ทวิภาวะที่เป็นเมฆหมอกที่ปกคลุมอยู่

แนวทางปฏิบัติพระพุทธรองค์ได้ทรงกำหนดให้ยึดเส้นทาง
อริยมรรคเป็นเส้นทางสำคัญสู่โลกุตระธรรม โดยการศึกษาหาความรู้จน
เกิดสัมมาทิฐิ ความคิดที่ชอบ เข้าใจในอริยสัจ 4 ปฏิจสมุปบาท
ทัฬหัจฉา ฯ เกิดสัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ มีจิตคิดละจากการ
พยาบาทเบียดเบียน สัมมาวาเยมะ มีความเพียรชอบ จิตว่องไวจำแนก
สิ่งที่เป็นกุศล และสิ่งที่เป็นอกุศล ทำสิ่งที่เป็นกุศลให้เจริญขึ้น และละ
เลิกทำในสิ่งที่เป็นอกุศล สัมมาวาจา เจรจาจบ ละจากการพูดคำเท็จ พูด
คำหยาบ พูดเพื่อแฉ้อ พูดฟุ้งซ่าน สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ
สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาสติ มีสติชอบพระองค์ทรงกำหนดให้
สติปัฏฐาน 4 เป็นทางสายเอก โดยการดำรงจิตให้มีสติรู้ตัวตนอยู่
ตลอดเวลาด้วยการฝึกอานาปานสติ 4 เพื่อฝึกภายในกาย ที่เรียกว่ากาย
ลม พร้อมฝึกสติให้ดำรงอยู่ในอิริยาบถต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนเหล่าจิตให้
มีความว่องไวเฉียบทันต่อความคิดจรที่เข้ามาในดวงจิต พร้อมฝึกเวทนาใน
เวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ตามลำดับ การปฏิบัติจิตดังกล่าว
เป็นพัฒนาสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานไปในตัว สุดท้ายสัมมา
สมาธิโดยการฝึกให้ได้ในระดับญาณ 1-4 (นอกจากนี้ยังสามารถฝึกสม
ถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสุญญตาตามเคล็ดลับใน
มหาสุญญตาสูตรและจุฬสุญญตาสูตร กำหนดจิตแสงโชติในกายสุกสว่าง
ดังดวงอาทิตย์พร้อมแผ่เมตตาและพลังโชติไปทั่วทิศ)

เพื่อพัฒนากายรู้ ภายใต้พลังแห่งธาตุ 4 สร้างให้เกิดการเติบโตของกายรู้ที่เกี่ยวข้องกับการรองงามของโพธิจิตต์ในตถาคตครรภ์ พัฒนาความสุกสว่างแห่งแสงโชติ ภายใต้สมณรูปและอรุณมาน พร้อมกับการพัฒนาจิตสร้างให้เกิด ให้มีจิตอิสระจากความคิด ละความสำคัญมั่นหมายในดวงจิต

ขั้นต่อไปคือขั้นการเข้าสู่โลกุตระ ทำได้โดยการละการยึดติดในสิ่งทั้งปวงและในทุกสภาวะ ดุจดั่งทารกที่คลอดออกจากครรภ์มารดาที่มีสายรกต้องตัดขาดออกจากสายรก หลุดพ้นจากตถาคตครรภ์ด้วยการละการยึดติดจากสิ่งทั้งปวง เกิดเป็นพุทธะเป็นการพัฒนาโพธิจิตต์ในระดับสูง

สรุปจะเห็นได้ว่า การเดินทางอริยมรรค หรือที่เรียกว่ามรรค 8 เป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้ที่ต้องการการดำเนินสู่การหลุดพ้น การไม่เดินทางตามอริยมรรคอาจทำให้ผู้เดินทางแสวงหาความหลุดพ้นต้องเสียเวลาและทรัพยากรมากมายกับการเดินที่ผิดทาง ที่เรียกว่าเกิดมิจฉาพิษฐิ ทำให้หลงผิดการในฝึกฝนตน และห่างไกลจากความพ้นทุกข์ ทั้งกิเลสก็มีอาจลดละเบาบางลงได้

นอกจากนี้การกำจัดกิเลสในชั้นของทวิภาวะ สิ่งสำคัญจะต้องดำรงจิตอยู่ในแนวทางแห่งสุญญตา เพื่อให้ละการยึดติดต่อทวิภาวะหรือภาวะที่เป็นคู่ ต่าง ๆ ฯลฯ ด้วยการให้จิตดำรงอยู่ในความเป็นสุญจิตเป็นเลข 0 จิตเป็นกลาง ไม่บวก ไม่ลบจิตไม่แกว่งไกวด้วยอำนาจของทวิภาวะ และดำรงจิตไว้อย่างนั้นจนเป็นวสี ในที่สุดก็จะสามารถชำระล้างดวงจิตที่มีเมฆหมอกแห่งกิเลสและทวิภาวะ

ขั้นตอนสุดท้ายให้ปฏิบัติตามคาถา 4 บาท เพื่อปลูกโพธิจิตต์ให้ตื่นขึ้นจากการยึดถือผูกพันอาตมะลักษณะ ปุคคละลักษณะ สัตวะลักษณะ ชีวะลักษณะ และการบำเพ็ญทาน ด้วยจิตใจที่ละความยึดมั่นต่อความสำคัญมั่นหมาย และดำรงจิตให้มีอิสระจากความคิด ก็จะสามารถทำให้โพธิจิตต์ในตถาคตครรภ์เจริญรู้ตื่น รู้เบิกบาน สามารถค้นพบจิตเดิมแท้ ที่เป็นพุทธภาวะที่สถิตย์อยู่ในตน

This completes the Diamond-Cutter of Perfect
Wisdom

จบพระสูตรว่าด้วยเพชรตัดแห่งปัญญาที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ร่วมสทบทุนบริจาคพิมพ์หนังสือพระสูตรฉบับนี้

อาจารย์อริยะ สุพรรณเกษัช) 20,000 บาท

อาจารย์ชิงหลิงไค (Mr.Xing LinKai) 4,000 บาท

อาจารย์ธีรวัจน์ ไชยภาณุวัฒน์ (อ.เคี้ยง) 3,000 บาท

อาจารย์เสาร์ชัย บุญนาค 2,000 บาท

คุณอลิสา 1,000 บาท